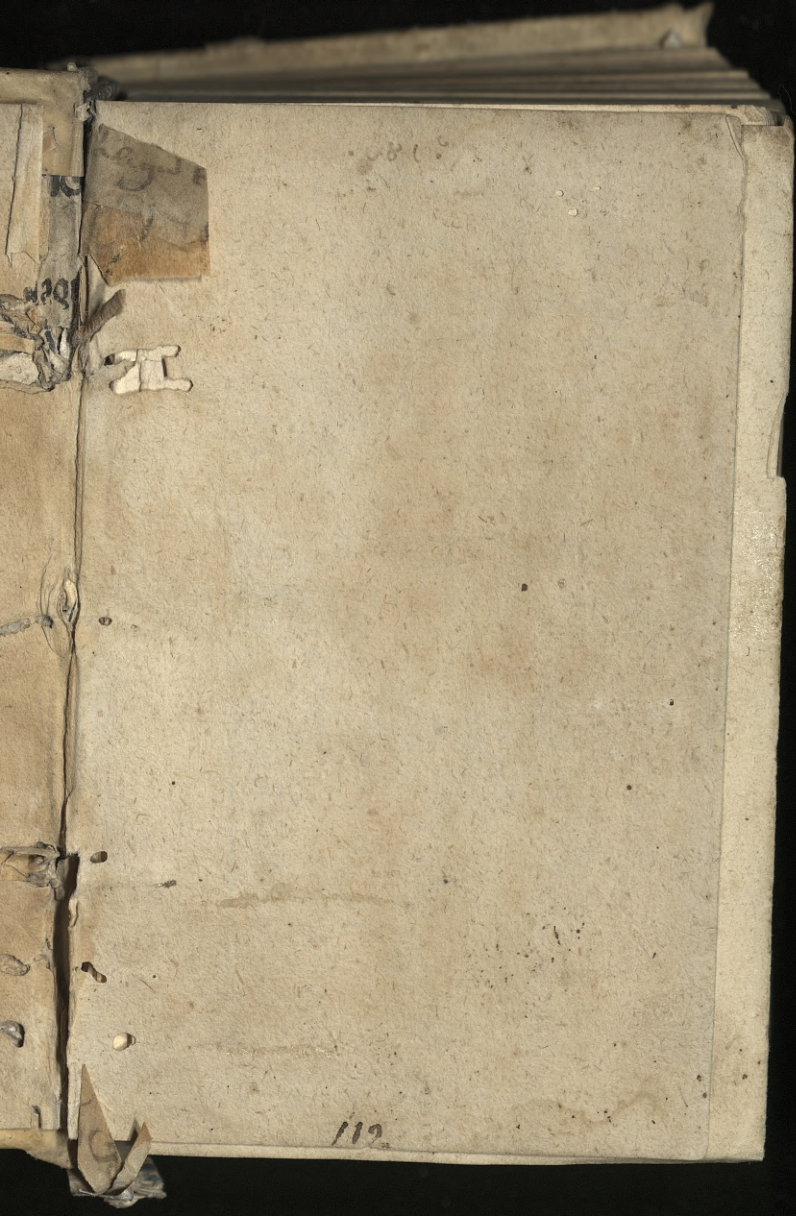

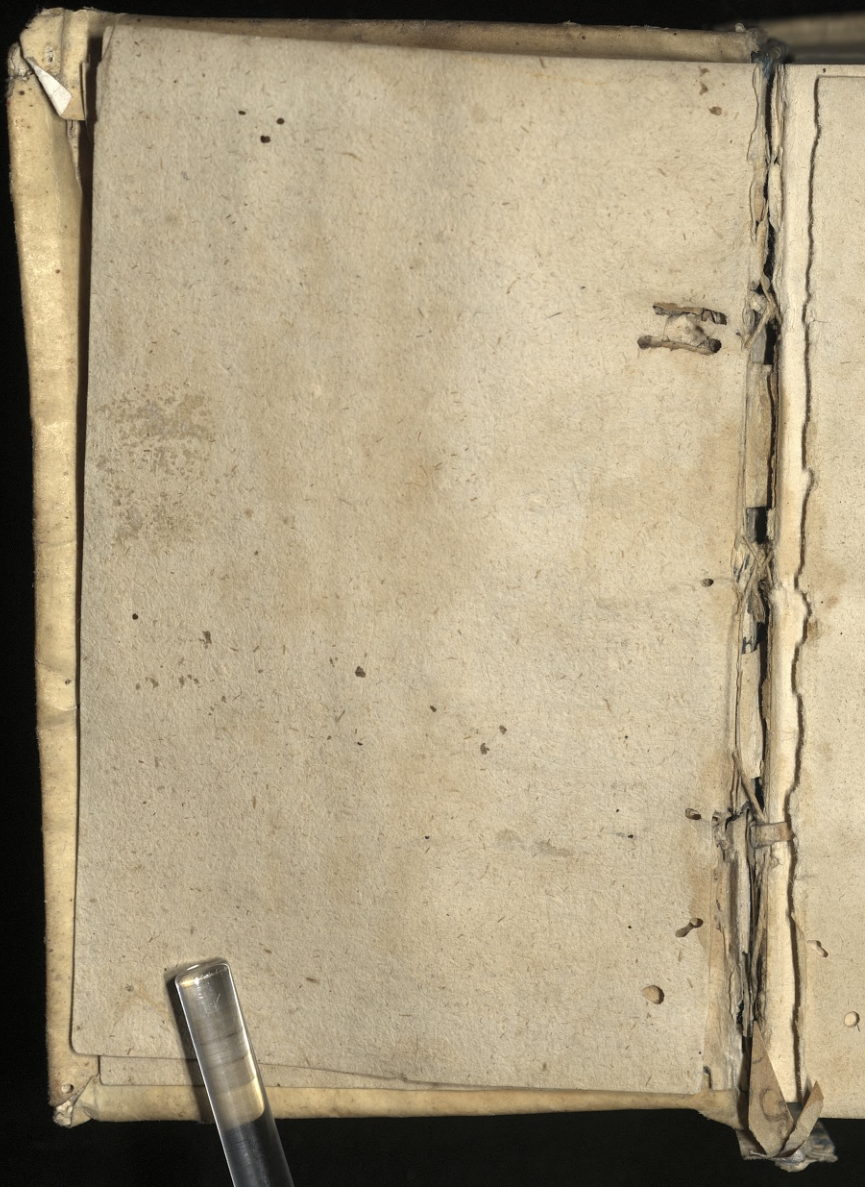
156

Magnus Alexander
corpore parvis con.
Bis vincit qui

N° 180.

CHYMISTICVM
ARTIFICIVM NA-

turae, Theoricum & Practicum: cuius Sum-
marium Versa pagella clariùs indicabit:

LIBER PLANE PHILOSOPHI-
cus, in gratiam omnium veræ Philoso-
phiæ naturalis studiosorum ædurus

Per Gerardum Dorn.

M. D. L X V I I I.

TOTIVS OPVSCVLI

Summarium.

Eius Theoricatres tractatulos continet,
quorum

Primus de Vita rerum naturalium & interitu, per ascensum & descensum differit.

Secundus de Corruptione, & Generatione, tam naturalibus, quàm artificialibus.

Tertius de duabus arboribus: Una Sanitatis, & Infirmitatis altera.

Practica tribus etiam tractatulis absoluitur:
quorum

Primo naturam imitantis artificij depinguntur, ac ad vsum deducuntur organa.

Secundo Fornaces ad artem hanc necessariae proportionatè delineantur.

Tertio docetur, quàm artifex manus in pastam (vt ita loquar) ponere debeat.

13934

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI FRIDERICO,
superioris & inferioris Baua-
rię Duci, Rhenicę Palatino Co-
miti, Salus.

*U*ltimum huic opu-
sculo punctum inscriberem,
Princeps Illustrissime, pal-
liatorum maxima caterua
minitantium eminius apparuit. Ego mox,
nunquid oriente Sole nocturna disparēt
larua? Laceratis & seminuda vestibus
statim astitit veritas, occurrenti mihi, quid
hasitas, inquit? At ego, hanc implumē
auiculam nido suo dimittere. Quae, Mo-
do habeat alas, non est, quod cur es et si re-
liquum corporis nudum foret. Ubi sunt,
quos antea minas tibi videras inferentes?
Euannerunt, inquam. Non alias (ait) e-

A ij ueniet

EPISTOLA

ueniet, si modo feceris, quod iniunxero.
 Plurimi sunt in Germania mihi Principes,
 qui laceras vestes non dedignati meas,
 ornatū vilibus hac tempestate rebus ad-
 ci consuetum, non aspiciunt: quos inter il-
 le Palatinus Fridericus omni scientia-
 rum genere peritissimus existit. Ad hūc
 auicula tuæ volatum dirigas: non eijcet
 foras: imo fouebit potius, atq; defendet. In-
 terim aui plumæ supercreuerint, vt alias
 inter comparere non erubescat. Ani-
 mum dedit hæc, Princeps excellentissime,
 quò qualecumq; sit opusculum hoc, Celsi-
 tudini tuæ dedicare fuerim ausus: siue be-
 ne, siue male, huius consilio factū esse iu-
 dicet. Stylum si respicere licet, indignum
 est opus, vt ad tantas manus veniat: sed
 ob materiæ, quam cōtinet, excellentiam,
 ac veritatis tractationem, certò scio T. C.
 illud non reiecturam. Talia sunt enim,
 quæ

DEDICATORIA.

quæ sub eius nomine data sunt in lucem,
 vt quoties cupierit, ad oculum demonstra
 re paratus sim. Naturæ limites non trans
 grediuntur: vt illa, quæ de metallorū vul
 garium transmutatione differunt. Me
 talli compositionem natura nūquam ex
 cessit. Verum introducta forma rebus ab
 ipsa cōpositis, cessat eius in illis generatio
 nis motus. Quapropter Elixirum artifi
 ces naturam in hoc magisterio non imi
 tari, sed potius excellere cōtātur. Sat mi
 hi fuerit, si quo modo possim in his, quæ
 medicam artem concernunt, eius vesti
 gia sequi, non præterire. Apud Aegy
 ptios antiquissimi Philosophi Medici na
 turalium operationum diligentissimi fue
 runt obseruatores: at recentes naturam
 contemnunt, vt hominum pertinacissimè
 sectentur somnia. Quo fit, vt isti, quod lau
 de dignum sit, parum, aut nihil efficiant:

EPIST. DEDIC.

illi verò, quæ miraculum æquarēt, indies
ædebant. Hinc à me factum est, quod na-
turam temerè satis nudauerim, saltem
vt è millibus vnum ad eam imitandam
exhorter. Eius interim, & opusculi no-
stri tutelam suscipere digneris, fælicissi-
me Princeps: terq³ quaterq³ beatus vius
Nestoris annos, & vale.

Illustriss. C. T.

Seruulus,

Gerardus Dorn.

P R A E F A T I O.

Vòd videam nonnullos in Philosophia naturali, quæ nunc ab innumeris annis tractari cõsuevit, peritissimos, ex laboriosissimo suo studio nihil aliud reportasse, quàm de rebus naturalibus ingentẽ differendi copiam: eosq; vel minimum opus, quod iotam vix referat, oculariter demonstrare posse, me summopere mouit, quandam vtiliorem & reipublicæ magis necessariam, ab antiquissimis olim traditam philosophis, at propter aliquorum inuidiam & ambitionem oppressam, recensere. Id ipsum & alij multi facere conati sunt ante me: verum quia fortassis obscurius artem hanc tractarunt, quàm ferrent studiosorum his non assuetorum ingenia, parum apud paucissimos nihilq; penitus in reliquis profuit eorum labor: qui tamen exactissimus fuit, summæq; perfectionis. Hinc fit, vt ego rem ipsam, in qua vîrorum

A iij artem

P R A E F A T I O.

artem huiusmodi contemnētium per-
tinacia radicem fixit, considerans, eorū
qui sacra mysteria clarioribus verbis
propalare vetant, minas minime per-
timescam. Nam æquius est omnibus
patēre, quā doctos pariter & indo-
ctos latere perpetuo. Deus enim O.M.
qui secreta naturæ frustra non patefecit
hominibus, occæcare mentes eo-
rum nouerit, qui hac abviti voluerint
arte, vel alias, quā in proximi com-
modum, ob avaritiam conuertere. Cer-
tum est apud Ægyptios antequā ho-
mines sibi solis tantum sapere coepis-
sent, artem hanc in marmoreis tabulis
sculptam, omnibus palam extitisse: ve-
rū iniuria temporis, vel hominum li-
uore potius, qui ceteris hominibus hanc
inuiderunt, in secula plurima latuit:
memoriaeque prorsus exciderat, nisi di-
uino cautum fuisset cōsilio, quo Mer-
curius quidam Hermes Trismegistus
excitatus est: is, forte quia non aude-
ret eam propter metum publicè resti-
tuere, si nō suo, saltem posteriorum se-
culis

P R A E F A T I O.

culis referuauit : eamq; smaragdina tabula, quæ prius marmoreis excepta fuit, vna secum tumulto commendauit: postmodum successu temporis iterum emerſit in lucem, & ab aliquibus ingenij præſtantiffimi commentata viris, maximos & fœcundiſſimos hominibus fructus peperit. Quos inter hic erit minimus, non aſpernandus tamẽ, quoniam ſtudioſorum artis ingenia huius adaperiet, vt ad fœlices hortos in poſterum illis facilimus pateat aditus : niſi & ipſi plurimos imitati, nondum guſtato Bacchi liquore noſtri, mox nauſeam inde contrahant, vel ob minimam difficultatem, animiq; degeneris ignauia ſui, ſitibundi prorſus abeant: idq; mox declament, ac vituperent, quod ingenio conſequi non potuerunt. Non verentur interim experimentis oculariſus indies ab huius artis profeſſoribus minimis ita vinci, vt ſtupefacti iam nihil habeant, quod adferant in contrarium, niſi calumnias præter omnem veritatem excogitatas. Alij diabolicis ar-

A v tibus

P R A E F A T I O.

tibus id ipsum fieri dicunt, quod virtute Dei concessa naturæ, factū est. Ceteri medicamenta huius artis corrosiua noxiaq; fore testantur, præter consciētiae suæ testimoniū: quæ tamen corruptiones corporis omnes, absq; noxa tollere, proprijs vidēt oculis. Nō ita, fratres, in Deū & veritatē sæuire decet, vt hominibus odiosum reddatis id, quod verū esse demonstratur. At quia hoc ipsum ignoratis, nullo ferre modo potestis. Ad mentē, quæso, redite vestrā: & libenter, quod ignoratis, addiscite: nō verētes, quod summo vobis honori sit ascribendum. Ecce non inuideamus vobis artem, quā nolletis nos callere: imo cuperetis nos & vos ignorare potius, quā eius fateri veritatem. Contrā nos indies lucubratūnculis promptos exhibemus nos ipsos, vobis vt partem faciamus talenti nobis hac in re concrediti. Agite dū faciles, gratos, liberos & dociles animos scriptis adhibetote nostris: & laboris in eo lati minimē vos poenitebit. Vsurā huius ingentē feceritis,

P R A E F A T I O.

tis, modò res ipsa vobis cordi sit, & ex animo. Si quidpiam potioris emolumentum fuerit, adferte: libenter & animo perquàm hilari, cū gratiarū actione, sumus accepturi. Donec tamē id feceritis, opusculū hoc, quo vos adducere cuperemus ad occultarū virtutū in rebus naturalib. cognitionē, in duas partes diuidemus: quarū Prior Theoriam naturalis artificij continebit, sub tribus tractatulis: Primus de vita rerum naturalium, & interitu per ascensum & descensum differet: Secundus corruptiones & generationes rerū, tā naturales, quàm artificiales, ponet: Tertius autē duas plantabit arbores: vnā infirmitatis, & sanitatis alteram. Pars altera Praxin eiusdem artificij docebit manibus exercere: quæ tribus etiam tractatulis absoluetur: Primus organa depinget ad artem necessaria: Secundus fornaces delineabit: Tertius manulem practicam adscribet: res profectò cunctis naturalis Philosophiæ discipulis apprimè necessaria.

Faxit

Faxit D. O. M. vt eam recípiatis ad ipsius gloriam primò: demum ad Reipublicæ maximam vtilitatem, & conscientiæ vestræ saluationem. Esto.

THEORICÆ CHYMISTICI

artificij Naturæ Tractatus I.

De vita rerum naturalium,

Cap. I.

Nihil est in rerum natura, quod vita sua destituatur. Nam omne, quod generatur, à vita mundi produci-
tur in esse quod est. Ergo viuunt omnia suo modo, manifesto scilicet, vel occulto. Non potest enim aliquid aliud perfecte generare, nisi quod sibi simile fuerit, vtpote viuens & animam habens ac vitam. Aliud enim est vita, aliud est anima. Licet alterum sine altero non existat, nihilo minus vita motum excitat in animam viuentem. Est itaq; vita cōmuniter, ignis in humido suo radicali motum naturaliter excitans: vel per temperiem, & sana vita
nuncu-

THEORICA.

nuncupatur: aut per intemperiem, & infirma dicitur vita. Necessariò quidē huiusmodi naturalis ignis est nutriendus: aliàs extinguitur per sui ipsius cōsumptionē: cū eius natura sit cōsumere, quod etiam ab ipso generatum fuerit, in duobus generibus potissimū: utpote motu manifesto motis, qualia sunt animantia, vegetabiliaq;: reliqua verū occulto motu viuentia, nempe mineralia, non tam repentē suo consumuntur igne, sed longissimo temporis successu per ipsum etiam resoluuntur, ut alia corpora quæque. Videmus igitur vitam, pro suis extremis, ignis & aque subtilissimam habere substantiam, & animam inter hæc duo sitam esse. Nam inter ignē & aquam, aër est medius, utriusq; particeps, & sine quo nulla vita subsistere potest. Non est, quod quispiam putet, se vitam illam felicem & perpetuā attingere velle: quia hæc non est naturalis, at supra naturam à Deo dependens immediatē. Quæ physica sunt, hoc loco tantū assumpsimus.

plimus. Quapropter de naturali motu duntaxat in diffinitione Vitæ mentionem facere volui. Per temperiem horum duorum precedentium, vt humidum calidumq; radicalium, sanitas quibusvis corporibus naturaliter acquiritur, vel arte. Naturaliter, cum in prima formatione corporum, artificio naturæ cælitus data fuerit. Artificialiter, vbi manus artificis humani dederit auxilium ex artificij naturalis imitatione: cum per intemperiem etiam, aut aliàs ex inordinato viuendi modo negabitur. Qui nam, & quibus infirmis corporibus vita sana restituitur, auctis postea. Mirum non est, vitam absque nutrimento non magis, quam animam aëre sine persistere vlllo modo posse, cum ex his naturaliter vtraq; sustentetur. Nam elementa vitam habent, animamq; tã in inferioribus, quam in superioribus corporibus, & etiã per se. Quicumq; hoc negauerit, omnẽ Philosophiã naturã, & rerũ generationẽ omnium, subvertere velle videbit: quia, nisi

nisi Forma viueret atq; Materia, frustra
neū esset artificium ipsius Naturæ, cum
his & ipsi datum sit à Deo simul, & nō
seorsum vitā accipere. Nec in alijs, pre-
terquā in elementis superioribus
& inferioribus, reperitur ipsa natura.
Cum itaq; de vita rerum in genere di-
ctum sit, de particularium vita succes-
siuè tractandum est.

De rebus occulto modo viuentibus.

Cap. II.

L Apides atq; metalla, necnon inter
hec media mineralia vulgo viuere
non videntur: at philosophi, qui rerum
occultas virtutes inuestigare solent, id
viuacissimis argumentis, & quæ nullo
refelli modo possunt, etiam ad oculum
demonstrant. Quis negabit Magnetis
lapidis virtutē, qua ferrum ad se trahit,
vitā eius occultā esse, quæ nō manifesta-
tur, nisi per oblationē subiecti patientis
ignis eius actionem: vt apertissime vi-
detur.

deſ. Quis æquè temerarius, vt coti fer-
roq; neget etiã inefſe vitã, & naturalẽ
ignem, ſine quibus igne propemodũ
artificiali carere nos oporteret? Non-
ne lapis Hæmatites ſiſtit ſanguinem?
atq; Carbunculus, vltra pleraq; virtu-
tes, noctu lucet? & Gagates palæas at-
trahit? ac oleum eius & fumus damo-
nes fugare perhibetur? Vnde, queſo, ta-
le quid habent, quàm à vita calitũs il-
lis infuſa? Quid enim de vilioribus di-
cendum erit lapidibus, & obſcuris, in
quibus vita minus viget, quàm in lu-
cidis? ideo magis precioſis, quòd his il-
li materia craſſiore, vel impuriore con-
ſtant, qua cohibetur eorum vita magis,
quam etiam habent. Nunquid con-
ſtant ex elementis viuentibus, vt alij?
Quare igitur totum compoſitum non
viuet, quod ex viuentibus conſtatur
partibus? Nonne videmus etiam pro-
prijs oculis, ex medijs mineralibus, vt
chalcantis, nitris, alumínibus, & alijs
pleriq; ſimilibus, aquas fieri philoſo-
phicas, quæ metalla quævis, & quan-
tumvis

tumuis solida, lapidēsq; resoluunt in aquam, per sympathiam eorum ad illa? Quæ ratione dicetur id fieri, quàm vita quadam in illis occulta? Si quispiam respondeat hoc solum ex virtutibus à cælo corporibus infusis, fieri: interrogatur, quid aliud sit virtus cælestis, quàm eius vita? si cælum viuit: ergo quicquid ab eo generatur, vita pollet: siquidem nihil aliud infundit in inferiora corpora cælum, præterquàm vitam. De his, quæ separata sunt à suis corporibus, tanquam pars à suo toto, sicuti sunt frustra lapidū à suis rupibus auulsorum, quid opinabimur illa viuere, cum truncata sint? Ab operationibus eorum & motionibus constat: nā quod mortuum est, non operatur: sed solum hoc, quod viuit. Dicet fortè quispiam, illos in alia corpora motus exercere, non in propria. A' fortiori concludimus, illa excellentiori viuere vita, quæ mouent alia: quàm ea, quæ per aliud mouentur: nam agens omne patiente quouis est præstantius. Negatur
B
etiam

etiam, ea motum in seipsa non, sed in alia tantum habere: quia sua corpora præseruant à corruptione, qui motus actionis est occultus, & sine quo non agerent in aliud: quia nihil de seipso potest exerere, nisi etiam id in se contineat. Breuiter concludimus: Omnia, quæ naturalia sunt, suo modo viuere: quæ verò contra naturam dicimus, esse mortua, nec vlllo modo viuere posse. Nam vita naturalis est: Mors autem inimica naturæ, contrariaq; ac quantum potest, illam destruere nititur: & ideo rectè vocatur à Theologis Corrupta natura. De manifesto motu viuētibz nunc est quòd agamus.

De manifestiori motu viuētibz,

Cap. III.

Postquam de occulta vita dictum est, ad manifestiorem nos pervenire decet, quæ non localiter, at per vegetationis motum agit, vt est vegetabilium omnium

omnium. Manifestū est ea viuere: quod à generatione docetur: producunt enim sua semina, quibus eorū propagatio cōtinuatur. Et non solūm istorū vita in propriū corpus agit, sed etiā in alienum: hoc experiuntur Medici. Nec propterea triplicem eorū vitā esse iudicandū est, quòd tria sint genera, scilicet herbarum, plātarum & arborum: quia nō variatur in eis vita, nisi propter subiecti maiorem debilitatem, in quod ipsa recipitur: utpote corporū herbarū exiguitas nō plus ignis, aut vitæ recipere potest; quā indiget ad complendū suū circulū. Inde fit, ut adueniente frigoris hyemalis vredine, propter imbecillitatē arescūt, quòd eorū vita pauca, vel internus ignis externo minimē resistere valeat amplissimo. Sic ex defectu vitæ nō solūm, sed etiā propter externum inimicum intereunt: non prius tamē, quā semina produxerint, quæ naturaliter in aluum terræ suæ matris recondunt in specierum suarum propagationem. Plantæ verò quia corpora

B. ij. nactæ

naſcæ ſunt herbis robuſtiora, plus etiã
ignis & vitæ natura tribuit illis, at non
æqualiter: vt diutiùs viuere frigoriq;
poſſint externo reſiſtere. Hoc ipſum
de arboribus iudicandum eſt: vt enim
ipſæ maxima robuſtiſſimaq; ſortitæ
ſunt corpora, ita cæteris etiam vegeta-
bilibus robuſtiùs temporum iniurias
ferre, viuereq; longiùs à natura datum
eſt cuiſlibet pro materiæ ſuæ robuſtio-
ri potentia. Quod præcedenti capi-
tulo de truncatis à ſuis corporibus di-
ctum eſt, hoc loco pariter adduci po-
teſt: & ſi hæc viuunt, vt cinnamomum,
& Guaiaci lignum, ab arboribus ſeiun-
cta: magis fruticum, & arborum fru-
ctus, quorum perfectæ ſunt corpora, &
non corporum partes, viuent: maxime,
quòd in ipſis propagationis ignis vita-
lis aſſeruetur. Hæc omnia quòd mo-
tu manifeſto viuant, patet: nam ali-
mentum ex aqua per terram & ſuas ra-
dices manifeſtè ſumunt, vt ab eorum
incremento cernitur oculariter. Non
video, cur hîc diutiùs immorandum ſit:
ad ea

ad ea transeamus, quæ manifestissimo, scilicet vltra vegetatiuum, etiam locali motu viuunt.

De his, quæ manifestissimo viuunt motu,

Cap. I I I I.

Localis motus, qui sponte fit, & nõ per áccidens, solis animantibus conuenit, quæ nihilominus vegetatiue mouentur, ac sensu. Videtur ergo motus localis ab anima sensitua solùm impelli. Nam hoc motu carent omnia, quæ solùm vegetant, & non sentiunt. Nobilior ignis etiam apparet ille, qui sensitiuam mouet animam, eo, qui vegetatiuam. At in animantibus vnum & eundem ignem ambas istas facultates mouere, censendum est: quia si duo mouerent eas, sequeretur, plus, quàm vnum Solem: plus etiam, quàm vnicam Lunam in rerum natura fore: quod falsum est. Nam vtraq; vita, sensi-

B iij tiua

tiua & vegetatiua, pcedūt ex vnico So-
le: pariter & vtriusq; sustētatio, vel ali-
mentū ex vnica Luna celestibus: vnicū
esse debet id, quod mouet ad vitā: vni-
cū etiā illud, qđ motū istius recipit: a-
lias si plures essent motores, nō possēt
vitā excitare, cū ipsa tantū sit vnio. Si
plura forēt etiā ea, quę motū reciperēt,
dissolutio generaret & mors: cū na-
turalis vnio fiat inter duo tantū, quę
prius vnum fuerunt, & ex vno separata
sunt, vt rursus in vnū naturali suo vin-
culo redirēt. Dicit quispiam, Animalia
nutriunt ex corporib. & vegetatiua ex
aqua: ergo nō ex Luna sola. Respōdet,
corpora corporib. nutriunt, sed alterv-
tra vitā Luna celesti nutrit in quibus-
vis corporib. nutrientib. existēte potē-
tialiter. Animantiū certē vitā brutalis,
caducas inter est omnium nobilissima,
quod spōtaneo motu quovis locorum
corpora sua vehat. In dubiū tamē versa-
ri posset, an sensitua nutrimentum reci-
piat, vel vegetatiua: p id, qđ superius
allegatum est, resoluitur, vtpote Lu-
nam

nam vnicam esse, quæ nutrimentum etiam vnicum præbet vni Soli vitam vtramq; fouenti. Quapropter vtraq; vita recipit vnicum alimentum: sensitiva tamen per vegetatiuam. Nam si defecerit ipsa vegetabilis virtus in animantibus, deficiet etiã sensitiva. Manifestior est tamen vitalis ignis in sensitiva, quàm in vegetabili, mineraliq; vite facultatibus. Videmus ignem in istis ita remissum fore, vt exterius nullo tactu percipi valeat: in animantibus autem vitalis ignis est externo tactui manifestissimè perceptibilis: & quia intensissimus existit in suo centro, reliquas omnes corporis sui facultates ciet, mouetq;: naturale quoque totum artificium exercet in isto viuaciùs, quàm in alijs duobus generibus: et ideo corruptioni magis obnoxia sunt animalia, quia calidũ in humidum, quod illis est abvndantissimum, acriùs agit: in alijs remissiùs, & per consequens, temperatiùs, pro sui liquoris etiã quãtitate minori. Sed quia occultũ suo manifesto semper cõtrariũ

est, & econtra fortior est ignis, qui per
magisteriū nostrum extrahitur à mine-
ralibus, eo, qui à vegetabilibus & ani-
malibus tractus est. Hæc, & præce-
dentia quæque non alia de causa pute-
tis à me citata, quàm vt per ea demon-
strem, illa, quæ longiorem progressum
habent ad vitam, temperatiora com-
modioraq; fore ad humanam vitam cō-
temperādam, illis, quæ citiùs orta sunt.
Nam alia prolixius difficiliusq; trans-
eunt ad interitum: non quòd (vt so-
lent aliqui temerarij) dicam fieri posse
hac, vel alia ratione quauis, vt vita pro-
longetur: quod fatuum est, & absur-
dus quàm vt eius mentio fieri debeat.
Nam constituit nobis Deus vitę no-
stræ terminum, quem præterire nemo
poterit vnquam: numerusq; dierum
nostrorum est apud ipsum. Si quid in
dies nostros possumus (quod assertū,
negatūve nolim) potiùs in abbrevia-
tionem, quàm prorationem foret.
Sed hæc est in istis opinio mea, scilicet
ordinato viuendi modo hominem sa-
num

num viuere posse per naturam æqualiter: quod sic intellectum velim tātum, vt pro defectu vitalis ignis præ senio, non plus, nec minus deficeret nutrimentum eius. Hoc vt melius intelligatur, constituamus communis vitæ cursum huius annorum septuaginta, quos in decem gradus per septenarium, ascēdentes quinq; , totidem etiam descendentes, partiamur. Erit ascensus numerus annorum trigintaquinq; , descensusq; numerus æqualis erit. A' primo quidem vsq; ad septimum annum primi gradus, proles vocabitur infans, cuius vitalis ignis, & eius nutrimentum debent esse temperatissima, si sanus tamen fuerit natus: quod non omnibus contingit propter parentum intemperiem. Primus & secundus gradus annum quartum & decimum complent: ac in secundo moratur pueritia. Sic deinceps in tertio pubes, vel adolescens. In quarto uir. Et in quinto gradu constans. Vsq; ad hunc gradum ponamus creuisse vitalem ignem, & alimentum

B v eius

eius æqualiter, si boni regiminis fuerit ascendens. Iam ex aduerso ponatur primus gradus scalæ descendētis, vt non superet ascendētis vltimum gradum, & in eo complebitur annus quadragesimus secundus: quo completo, cōstātia labitur in senectutem. Erit igitur vir in constantia vitæ proportionatæ, non ascendētis, neq; descendētis, annis quatuordecim: hoc est, à vigesimo octauo vsq; ad quadragesimum secundum: à quo labens in senectutem per septem alios annos, in secundo gradu scalæ descendētis quadragesimum nonum perficit annum, totius vitæ periculosissimum, ob septenarij numeri critici revolutionem in seipsum. Hic summa diligentia procurandum est, ne violetur naturalis proportio dicta. Hinc, à senectute scilicet, labitur in tertium descensus gradum, & fit decrepitus, vsq; ad annum quinquagesimum sextum: quo rursus per septenarium repuerascit, in quarto descensus gradu, quo vsque sexagesimum tertium annum attingit.

gerit. Post quem si vixerit, obnoxius morti per septenarium, vltiùs septuagesimum annum adimplebit: quem non dicimus hominem præterire non posse: verum hoc tempore pro miraculo videmus accidere, vt quis octuagesimum annum attingat: talemq; boni regiminis in vita fuisse virum oportet. Non frustra putetis, hos annos, quos Iudiciarios vocāt, mutationi plurimum obnoxios, à me repartitos fuisse: quia tunc potissimum suaderem illis, qui de tuēda sanitate sunt anxij, philosophicis vt vterentur præseruatiuis: quorum extractionis modum inferiùs explicabimus.

De rerum interitu,

Cap. V.

SVperiùs audiuius vitam hominum, ascensu descensuq; terminatā esse. Nō est, quòd aliter de quibusvis rebus

bus naturalibus iudicemus: nā omne, quod ortum habet, ad interitum tendit. Hæc sunt omnium extremi termini, quos inter medium esse necesse est. Tale dicitur finis ascensus, & descensus initium. Verum sicuti vita suum initium habet, per quod ascendit ad constantiae medietatem, ita suum exordium sumit ab eadem interitus. Rerum igitur interitus est ignis vitalis extinctio, quæ paulatim incipit per declinationem, aut senium, donec vitæ posteriorem terminum attingat: quem ubi nondum attigerit, currens dicitur interitus. Hic duplici modo solet accidere, scilicet accidentali natura, vel per accidens extra naturam. Interitus ex corrupta natura per peccatum introductus est, nedum in hominem, sed etiam in omnia, quæ propter usum eius facta sunt: quorum plurima reperiuntur, quæ reliquis tardius ad interitum perveniunt, ea de causa, quod etiam tardius vitam acceperint: illa quidē sunt omnium corruptioni minus obnoxia: quibus

quibus etiam in medicamentis contra corruptionem aptissimis vtendum esse videtur, cum non alia potiore via propulsatur infirmitas, quam corruptionis evitacione per transmutationem facta. Nam omnis expulsio naturam debilitat: evacuatio minus, quia non ita violenta: minimè quidem transmutatio, eò quòd naturalis sit. Nulla tamen transmutare possunt, quæ non fuerint prius à suis crassioribus corporibus omninò spoliata: cuius quidem spoliacionis in posterum suo loco habituri sumus rationem. Cum igitur nulla corpora tardiùs ad vitam perveniāt, quam ipsa metalla, per ea quæ dicta sunt: ad infirmitatem ipsam perquam optimè vitandam atq; pellendam sunt aptissima: vix enim aliquod metallum annorum milib. à natura producitur. Vnde facile colligi potest, quòd quò diutiùs sub celestium virtutū in eius formatione steterit obedientia, eò etiam excellentiùs illi fuerunt huiusmodi vires, atq; cælicę virtutes impressę. Quapropter hoc præcate-

cæteris corporibus omnibus à natura creatis accipe: cuius virtutibus à corpore suo separatis ad propulsandā infirmitatē vtere. Selige tamē illud, quod reliquis pretiosorem formā naçtū fuerit. Non secus de vegetabilibus & animalibus intelligendū est. Electionem autem in his omnibus quivis vel mediocriter instructus in Physica, facere potest. Papyrus his implere vanū esset opus, maxime quòd apud Plinium & reliquos disertissime sint evulgata. Interitus per accidens extra naturam, quem acceleratū nominare possumus, duplici causa potest in hominibus accidere, videlicet per inordinatum vitæ modum, cuius remediū dependet à præcedentibus: aut fortuito casu quodam exterius illato, remediū huius, propter maius minúsve periculum, est ambiguum, & chirurgica praxi contentum: à philosophicis tamen remedijs non immune, quorum præparationes aliquot in sequentibus, probis non invidebo viris. Brutorum, quæ hominū etiam

etiam brutalium, eadem est ratio: quia brutalem hominem tractare, physicū est officium: rationalem verò, Theologicum potiùs, quàm Philosophicū. Insensatorum autem interitus, quo ad descensum, idem est cum præcedentibus. De rerum interitu dictum sit hæcenus.

THEORICÆ CHYMISTICI

artificij Naturæ Tractatus II.

*De corruptione & generatione, tam
onaturalibus, quàm artifi-
cialibus,*

P R A E F A T I O.

NON sine causa post vitam & interitum rerū, de corruptione & generatione tractabimus: tum, quòd naturalibus illis vita cælitus infunditur, & artificialibus medicamēta præparatur, quib. equata vitæ proportio seruari potest. Perfecta quidē, nō absoluta perfectio-

fectione: sed (vt ita dicam) deriuatiua
creata sunt omnia. Verum quia deri-
uatio nescio quid imperfectionis ad-
fert, propter esse quod habet ab alio,
corruptionem admisisse videtur. Et ne
per hanc rerum vastatricem tota mun-
di machina rueret, voluit summus re-
rum artifex, vt eam mox rerum laben-
tium restauratio subsequeretur: non
ex corruptione, sicuti docuerunt aliqui,
dicentes, corruptionem vnus esse ge-
nerationem alterius: tanquam ex qua-
litate corruptionis foret generatio:
quod absurdum est. Nam ex mala ra-
dice bonus fructus nullo modo produ-
ci potest: sicuti nec malus ex arbore bo-
na. Verum postquam summus artifex
videret malum ad bonum, quod creâ-
rat, accessisse: voluit sua bonitate hu-
iusmodi malitiam reprimere, non sup-
primere, donec illi placitum foret: ma-
lo mox subdens bonum, vt quod cona-
retur malum exequi per corruptionē,
non ex suo conatu, sed ex frustratione
sui conatus, in bonum, hoc est, in gene-
ratio-

rationē transiret. Sic immutabitur sententia, scilicet Corruptionem vnius generatio subsequitur alterius. Dicit fortassis aliquis, per corruptionem hinc intelligi formarum priuationem. Respondetur: Si res multiplicanda per generationem ex præcedente corruptione forma sua priuarentur, nunquā sibi simile generarent: vt suo loco deducetur infra latius. Quod Philosophus Corruptionem vocat, alij formarum latentium indagatores, & maxime philosophi Transmutationem elementorum adinvicem, eorumq; mixtionē, & ipsius materiæ dispositionem, aliquādo Formarum occultationem vocauerunt. Generationem autem, influxum formæ celestis in materiam, hoc modo, vel alio dispositam esse dixerunt, alias formarum occultarum manifestationem. Verū quia iam hæc in scholis vocabula recepta sunt, non immuto, sed in bonam potius partem interpretor, & eisdem etiam in sequētib; vtar. Et cum naturæ secretorum investiga-

C

toris

toris philosophi munus & officiū existat, artificium eiusdem artificis imitari naturæ, de corruptione generationeque naturalibus tractare prius, rationi consonum erit, ac ordini: quàm ad corruptionis & generationis artificialium exercitia devenire.

De naturali corruptione,

Cap. I.

Corruptio naturalis est occultatio manifesti sub suæ potentialis formæ retentione. Si per formæ priuationē diffiniretur, destrueretur ipsa generatio: nā quicquid aliquo priuatur, eius illi prorsus nihil manet. Quòd si granum frumenti satum in terram, per corruptionē suā formā priuaret, nunquā aliud granū sibi formā specifica simile generaret. Quapropter generationis initium formæ priuatio non est: at bene formæ dicitur occultatio, quæ tantisper sub segetis formā per generationē manifestata latet, donec per eā rursus manifestissime resurgat in priori formā,
centies

centies plus, vel minus, multiplicata. Prior igitur transmutatio naturalis, est prioris occultatio formæ specificæ, in aliam virtute potentiaq; retinentē eiusdem transmutati speciem, aut formam specificam. Aliquoties evenire solet, vt granum in terra corruptum, propriā suæ speciei formam amittat: & tunc non transmutatur in segetem, neq; in spicam, sed in lolij fruticē transformatur: quia nō transit per proprium extremi sui medium, sed per alienum. Est enim sententia philosophorum, Quod non fit transitus de extremo ad suū extremum, nisi per medium de vtroq; participans extremo. Verū in generatione lolij medium, quod est lolij frutex, nō participat cum vtroq; suo extremo: & ideo non fit generatio semini similis: at absimilis, & contra naturam. Per hoc constat generationem priuatione formæ factā, degenerationē dici posse: quæ nō pugnat cōtra diffinitionē, quā ponimus: at potiùs affirmat, eò quod subdimus, Cum retentione suæ formæ

C ij poten-

potentialis: quæ non differt ab actuali, nisi per occultationem, id est, per accidens. Quicquid enim occultatur naturaliter, vel de sua manifesta forma transformatur, naturam suæ formæ non transformatur, sed in aliam rediviuiam commutat. Non sic de grano, quod in loliū transit: hoc non immutatur solum, sed etiā transformatur. Est enim aliud transmutari, & transformari naturaliter: nam omne quod transformatur, in sua specie non remanet: quia species à forma deducitur, sicuti granum & loliū diuersarum sunt specierum. At granum & seges, licet sub mutatis formis existant, non sunt propterea diuersarum specierum, sed vnius & eiusdem: quod postea patet ex productione grani similis per spicam. Iterum: Occultum & manifestum hîc in diffinitione substantiæ non differunt, sed accidente solum: quia de vna & eadem successiuis temporibus apparente, intelliguntur. At granum in loliū transformatum, non retinet propriam substantiam, sed aliam recipit

pit ante influxum: ergo non cadit ista corruptio sub nostram diffinitionem philosophicam: sed potius sub corruptionem, quę naturę destructio dici potest, vt est peccati munus. Non debent igitur huiusmodi generationum defectus ascribi naturę, sicuti solent ineptę nimium aliqui, naturę peccatum appellare: sed indispositę, vel defectuosę materię, minüs aptę, quàm influxum verę suę formę patiatur induere. Nam secundum dispositionem materię (quam aliqui Meritum vocant) agit forma. Quod suprà de grano dictum est, de ceteris vegetabilibus intelligi potest. Nō est animantium & mineralium corruptio diuersa, nisi per accidēs. At quia corruptionem generatio subsequitur, ad eam accelerandum est: cui reliquorum duorum generum etiā corruptio- nem includemus.

C ij

Dena-

*De naturali generatione,**Cap. I I.*

EX occultatione manifesti prædicta, sequitur generatio, quæ manifestatio dicitur occulti. Sicuti granum, quod erat manifestum, occultatur per corruptionem, & inde stipula, vel spica manifestat per generationē, quæ prius occultabatur sub forma grani: sequit inde seminis productio, quæ fit in propagationem: at ista secunda generatio, quam propriè multiplicationē esse dicimus, non ita citò corruptionem sequitur, sed successiuē. Rerum omnium speciales corruptiones atq; generationes fieri non possunt, nisi per generales quasdam eas omnes præcedentes elementorum corruptiones & generationes. Est enim elementorum corruptio, naturalis eorūdem adinvicē permixtio, vel transmutatio: quæ etiam alio modo non fit, quàm occultatione formę vnus elementi sub alterius prædomi-

dominantis forma. Generatio quidem eorum, est occultantis & occultæ iam elementorum formarum, solutione cōgelationeq; suis, manifestatio: verbi gratia, in aërem aquæ per naturæ magisterium solutæ forma, sub aëris forma per corruptionē, hoc est, resolutionem, occultatur, & manifestatione generatur aër, qui prius in aqua fuit occultus. Postquam aliquandiu sub aëree nubis forma latuerit aqua, nubis resolutione facta, rursus emergit ac manifestatur eiusdem aquæ forma per generationem, id est, occultati manifestationem: quæ generatio duplex fuit, scilicet nubis & aquæ: nam ex aqua generatus est aër, & ex aere rursus aqua generata fuit. Hoc artificium naturæ specialius in sequentibus demonstrabitur. Nunc ad animantium generationem veniamus. Illa quidem, ut vegetabilia, semine propagantur, quod ex abundanti nutrimento producitur: sicuti semen humanum in propriam ter-

ram fatum & sibi convenientem, corrūpitur, vel transmutatur in embryonem, qui postmodum in sua debita membra formatur ad vitæ receptionem, & generatur alius homo similis illi, à quo semen decisum est: mas, vel foemina, secundum seminum dispositionem, vel prædominationem. Itaq; sexu, sensuq; solum differt hominum & reliquorum animantiū generatio à vegetabiliū generatione. Sed mineralium & metallorum generatio longè diuersa est: nam eorum foetus, patris, aut matris, vt præcedentium, similitudinem non referūt, neq; formam. Scimus enim ex terra & aqua parentibus, aut remotissimis principijs, generari metalla. Subtilissima quidem aquæ substantia, terræ visceribus, & cauernis inclusa spiraculum nō habentibus, igne subterraneo decoquitur, & per subtilem resolutionem in vapores continuos ascendentes & descendentes, transmutatur. Et quia non habent exitum, hoc naturæ magisterio per multos annos cōtinuato, fit, vt maxima

xima huiusmodi quātitas aquæ restrin-
gatur in minimam quantitatem: inde
fit, vt ita ponderosum evadat argen-
tum viuum, alterum, & foemineum se-
men metallicum. Ex altera parte sub-
terreaneus idem ignis terræ subtilio-
rem substantiam adurit, ac longo
temporis successu in sulphur naturæ,
liquidissimum, ac fluens reducit: etiam
alterum, & virile semen metallicum.
Hoc si fortè lapideas cauernas ob sui
subtilitatem igneam penetrauerit, cum
argento viuo miscetur, & ex his duo-
bus seminibus in matrice terræ clusis,
per eorum corruptionem & transmu-
tationē generatur metallum, patri ma-
triq; foetus haud similis: at multò diffe-
rens, vt videtur. Quapropter semen ex
se non producant naturaliter in suarū
specierum propagationem, vt alia duo
genera: sed ex primis, & remotissimis
principijs iterum excitatur aliud semē.
Si tandem de medijs mineralibus ali-
quid in medium adferre licet: producū-
tur ex terra & aqua prius, quàm in sul-
phur

phur & argentum viuum transmuten-
tur: nam interea multa generantur, vt
salia, chalcantum, & alumina diuersa-
rum specierum: quę quidem omnia tē-
dunt ad metalli generationem, aut la-
pidum, quos pretiosos vocant: quorū
etiam hac in parte meminisse decet: nā
& isti constant ex vaporibus metalli-
cis: quod ars per experientiam philo-
sophos naturales docuit, scilicet ex me-
tallorum solutorum depuratis liquori-
bus adinvicem proportionē mixtis, la-
pides pretiosos arte generari posse,
perquā similes illis, qui per natu-
ram generantur. Isti quidem ex aqua
mineralis purissima substantia, quę
in vaporem subtilissimum resoluta, diu
satis sub cęlestium virtutum obediē-
tia fuerit, constant, vt mineralia: verū
si ad hanc substantiam sulphur accesserit
lapideum, aqueam huiusmodi sub-
stantiam in lapides congelabit, istius,
vel alterius coloris, vel virtutis: talisq;
resplendentia, qualis ambarum par-
tium componentium puritas, vel im-
puritas

puritas fuerit. Ignobiliorum verò lapidum & obscuriorum generatio non est à prædictis diuersa, nisi propter diuersam & impuriorem proximorum suorum principiorum substantiã. Nũc de artificiali magisterio corruptionis & generationis dicamus.

De artificiali corruptione,

Cap. III.

Naturalẽ imitatur artificialis corruptio, per id, quod compositorum à natura corporum formam separatione partium occultat. Verũ quia non potest manualis artifex naturam in suis imitari principijs: hoc est, quia nõ potest elementa simplicia, sicvti natura, tractare: cogitur ea venari principia, quæ natura sub compositione corporum occultauit. Quæ in re discrepat ab artificio naturæ tantum in sua corruptione, quòd indi-
diu-

diuidua retrahit ad suum genus, illa genera dilatat per suas species in indiuidua. Dicit enim artificialis corruptio, partium componentium à suo toto separatio: quam artifex duplici causa facit: priorem exposuimus: posteriorem audite. Non operatur natura per subtiliorem & mundificationē in omnibus suis principijs inferioribus: at simpliciter vti illis, vt illa præparata sunt, ad formæ receptionem: aliàs ex omni metallo faceret aurum. Et in eo superat manualis artifex opificiū naturæ, quod partes à toto per suum artificium separatas, in summam subtilitatem, quantū fieri potest, redigit. Subtilissimum profecto fuit manualis artificis ingenium, dum sub ætheris suis corporibus latentes formas atq; cælestes, ab omnibus elementaribus & crassis corporibus liberare & separatas, extrahere posse, firmiter sibi persuasum habuit: fecit, & experimento comprobauit. Non enim possunt virtutes, formæq; cælestes haberi simplices ab artificibus, cum nec
in

in cælo sine suis ætherëis corporibus existant : sed illis indigent , tanquam retinaculo, vehiculoq; sic etiam elementa simplicia non persistunt, nisi in corporibus formisq; cælestibus. Inferiora quidem ita mixta sunt, vt in quouis quodlibet actu sit ac potētia, quæ causa permutationis est ad invicem.

De artificiali generatione,

Cap. IIII.

NON secus ac ipsa natura corruptionis occultatione manifestat id, quod prius occultum erat in manifesto: manualis artifex occultatione compositi manifestat id, quod sub eius compositione delitescibat. Compositum enim in ea tātūm resoluitur, ex quibus compositum est. At omne corpus ex elementis constat. Quapropter in elementa resolui necessum est. Quatuor tamen sunt elementa quibusvis nota. Verū quicūq; manuali corruptione cor
pora

pura solvunt, tres partes duntaxat inveniunt, scilicet aquam, oleum & terram. Vbi ergo est quartum elementum? Responsio facilius est, quam ut describi debeat. Natura quatuor elementa composita per corruptionem & mixtionem eorum adinvicem, cum simplicibus elementis iungit in generationem omnium. Inde sequitur, omnibus corporibus inesse cum compositis etiam elementa simplicia: quod dubium non est. Sed quia natura tria tantum elementa composita nostris obnoxia sensibus esse voluit, ut ignem in centro terre, tactui: terram huic, & visui: quibus & aquam: noluit etiam, ut arte plura sensibus essent perceptibilia. Aerem autem alijs non permixtum elementis, quis vidit unquam? aut tetigit perceptibiliter, aliove sensu quopiam percepit? Nonne sufficit, quod ars naturam imitetur? Propterea non deperit aer arti, non magis, quam naturae: nam semper aquae, & igni, qui est in oleo, permixtus est. De quo latius disputabitur, cum artem appro-

approbare destillatoriam oportebit in sequentibus. Simplicia corporibus inesse compositis elementa qui negaverit, primam rerum generationem omnium etiam hoc ipso negabit: quia non magis potest materia sine forma, quam sine viro foemina, vnquam generare. Hoc est igitur naturalium philosophorum studium potissimum, vt illa cum caelestibus virtutibus, quæ sub ipsis latent, habeant, ac de crassioribus elementis inferioribus, tanquam à carceribus teterrimis eruant in vsum rei medicæ, vel vitæ sanæ conseruationis. Hæc sunt, quæ de corruptionibus & generationibus, arte, vel naturâ factis, impræsentiarum dicere proposueram.

THEO-

THEORICÆ CHYMI-

stici Artificij naturæ tra-

ctatus III.

*De arboribus: vna Infirmittas, &
Sanittatis altera,*

P R A E F A T I O.

FRustra certè corruptionem & generationem arte factas, ad imitationem industriosa naturæ scripsissem, nisi postmodū, quid inde sequeretur utilitatis, adderem. Antiqui Philosophi, sibi nedum, sed sui temporis coætaneis viuentes ac posteris, artem hanc Herculeo labore partam, hominibus non inviderunt: imo potius liberalissimè communicârūt, sicvti plurimis eorum in lucem editis monumentis apparet. Illi verò, qui propter ingenij sui ruditatem, aut ignauiam intelligere prima facie nō potuerūt, viliter & abiecto quodam animo, præter omne viri studiosum

sum officium, indignè vilipendere cœperunt, quod omni laude præ cæteris omnibus studijs ac laboribus dignum erat. Quid mirum? cùm videamus hac ætate ferrea virtutes ferè omnibus abiectas, earumq; locū omne, quod frivolum est ac ociosum, occupare. Quid inde? Margaritam hanc propter obtusos, obscuriq; homines ingenij sepeliā: aliosq; probos & ingenio præstantissimos ea priuabo viros. Absit. Strylo potius humilimo, quibusvis etiam familiarissimo, rem omnē aperiā, nequid malignis calumniarum sit reliquū. Videamus tandem, quid adhuc nutriant veneni, quod in hanc artem evomant. Adeste, qui Musas æquo, non ficto, colitis animo: & his, quæ vobis præparata sunt, fruamini. Contrā vos, qui spernitis ea, quæ colenda sunt, & aspernāda colitis, fugite procul hinc. Betæ sunt hæ labijs insuetæ vestris: carduos, ite, pascite vestros.

D

De

*De arbore infirmitatis,**Cap. I.*

Quatuor in celo Planetis imperfe-
ctioribus quatuor in corpore no-
stro correspondent elementa: videlicet
Saturno, Mercurio, Veneri & Marti,
Terra, Aqua, Aer & Ignis: ex quibus
conflatum est. Inde fit, vt corpus
hoc infirmum esse dicatur propter par-
tium imperfectionem. Plantabimus
igitur ex his arborem, cuius radicem
ascribemus ipsi Saturno: per quam
varius ille Mercurius, & Venus trun-
cum & ramos ascendentes, folia, flo-
resq; Marti præbent fructus inde feren-
ti. Occurrit hîc maximum inter anti-
quos & recentiores Medicos dissi-
dium: hoc ponere visum est: non, quod
côtra quemquam scribere cupiam, sed
vt videant recentiores opinionem an-
tiquorum: illam exactè satis examinēt,
ac omni ex parte visitent, si quid inve-
niant authoritatis ex luce nature, quod
eam

tam labefactare queat, ac Hermetem Trismegistum & suos, Hippocratis reddere discipulos. Sin minus Hippocrates, & sui, fiant Hermetis discipuli: non est, quod partium altervtra suos scriptores adferat: alias, vt antea, lis indecisa perpetuo manebit. Solam authenticam statuant Medicinæ iudicemq; Naturam: cuius etiam autoritatibus ex eius luce deductis, inter se pugnent. Aggrediar interim opiniones, quantum in me fuerit, describere, tam vnius, quam alterius partis. Recentiorum est omnium sententia Medicorum, quatuor in humano corpore humores existere, quos atram, flauamq; bilem, sanguinem & pituitam vocant: ex quibus corpus suum physicum constituunt: hac scilicet adducti ratione, quod humano sanguini de vena, vel alio loco tracto, videant aqua supernatare, qua pituitam vocant: huic etiam aliquid flauis mixtum atriq; colorum: ex his manifestis quatuor elementa, quib. humanum corpus constat, esse iudicant. Nil mirum, qd cum ipsi ma-

nifestam solum sectati naturā, occulte
penitus ignari sint, nō aliās de rebus iu-
dicare possunt, quā superficialiter.
Verū non ita se res habet in occultio-
ribus, vt infra patebit. Non egrē ferent,
si quidpiam adducamus, non liuoris in
iplos, at charitatis potius causa: vice
versa nos gratissimo feremus animo,
quicquid in ædificationem artis Medi-
cæ contra nos etiam attulerint, vt supra
diximus. Nōne vident corpus & san-
guinē, esse duo diuersa corpora: prius
videlicet, quod alitur, & ex semine pro-
ductum est: alterum, quod alit, ex po-
tu ciboq; proveniens externis: Iudi-
cium igitur eorum est in alente & ex-
terno corpore: non in eo, quod subie-
ctum est accidentium peccantium. Et
ita cibis & potibus in sanguinē & ex-
crementa sua transmutatis medebun-
tur, non indisposito corpori naturali,
sed accidentali cuidam & excrementa-
li. Si dixerint, nullam esse differentiam
inter sperma & sanguinem, eò quod as-
firmabunt ex sanguine superfluo pro-
ductum

eductum hoc esse: respondebitur, quòd non ex sanguine, qui adhuc in venis, aut alio quovis loco hæret, est sperma: sed ex sanguine iam in alimentum transformato: quod amplius non est sanguis, sed alimentum ad membra nutrimentum: ex cuius nutrimenti superfluo generatur. Rursus contrà, Sanguis purissimus, & à reliquis tribus humoribus, quos vocant, repurgatissimus, quatuor in se continet elementa, puriora & sinceriora, quàm illa sunt, quæ in sanguine fore videntur: quod arte Chymistica demonstratur evidentissimè. Non indiget ergo natura vilioribus in alimentum sui corporis, cum pretiosiora possideat. Iterum contrà: Nullam facit natura separationem, præter quàm ad ejectionem superflui, necessariæq; retentionem. Cum igitur ipsa partes à Medicis recentioribus assumptas separet à sanguine retento per ipsam, in reiectionem id facit. Probatur ex eo, quòd natura per separationem non generat: sed per commixtionem, quam in sanguine

D. iij. puro

puro facit per minima. Per separationē
autem corrumpit ad mundificationem
& subriliationem, sicut infra dicetur, &
ex artificio naturæ docebitur. Si quæ
sint, quibus hæc refelli queant, manife-
stis naturæ testimonijs adducantur cū
aliqua modestia: non, vt consuetum
est, clamoribus & calumnijs in veritatē
naturæq; lucem invehendo. Humaniter
accipiemus, & hilari prorsus animo
respondebimus: non verbis tantum,
sed ad oculum demonstratis operatio-
nibus ex ipsius naturæ luce deductis,
si fuerit opus: vt lis coram quovis iudi-
ce, non partiali tamen, decidatur. Inte-
rim vt alijs, etiam liberum sit nostro cor-
pori physico, quoties volent, oppone-
re se, quod & quale sit illud, non ex nu-
da superficie, sed ex tribus dimensi-
onibus, quibus omnia corpora constant,
explicabimus: vt manifestiora minūs
apparentibus opposita, iudicari vale-
ant. Ingenuē fatemur, humana corpo-
ra quatuor elementis esse naturaliter
composita: verum quia tria tantum
sunt ea, quæ sub sensus nostros cadunt,
scili-

scilicet terra, aqua & ignis (vt suprà dictū est) ipsi etiam contenti sumus: nā insensibilia nō curat medicus. Quantum elementū, aer scilicet, nō est per se, nec in subiecto perceptibilis. In vento & in nube nō sentitur aer: sed aqua, quę per transmutationē est aeri permixta. Non ita de igne: quoniam nō solū eius subiectū, vt lignū, sed ignis ipse ardens manibus tangitur: & in oleis causticis non solū oleū, sed ignis ipse causticus existēs in oleo, lingua percipit. Quapropter Medici omnium antiquissimi, iudicauerūt, illa tria, quę diximus elementa, Medicinam cōcernere. Nec huic opinioni suę voluerūt assentire magis, q̃ ex luce naturę per experientiam comprobaretur. Quo factum est, vt alium dictę naturę tentauerūt in omnibus introspicere. Nihil aliud ibidem invenire potuerunt vnquam, nisi tria, quę dicta sunt. Aerē simplicē, aut cōpositū, ab alijs nullo segregare potuerūt artificio: sed semper aquę didicerunt, vel igni, sub oleo permixtū esse: qđ liquebit infra latius. Arborē igit plantauerūt infirmitatis, cu-

ius Saturnia radix, & oēs partes arboris eiusdē solidiores existūt: succi oēs, qui p ipsā radicē assurgūt in truncū, ramos, frondes, flores, & fructus, Mercuriales: at calor & ignis, qui succos huiusmodi fugens à radice trahit, Martialis: Venerem ipsam aeris loco sub Mercurij pinguiori liquore, qui Martem libenter in olei forma sequitur, concludentes. Nā vnicum dicunt esse liquorem in rerum natura, non plures: quod sic probant: Natura quatuor elementis tantum vtitur pro materia suae compositionis, inter quae non est, nisi vnicus liquor, qui est aqua: sequitur, & in compositis nō esse plures vno. Interim ad arborem redeamus. Ab istis tribus, quae dicta sunt, morbos omnes in suum corpus physicum, quod spermatis esse dixerūt ac alimentum, confirmantes imprimi, tria tantum esse morborum genera generalissima docuerunt constantissime: cuiuslibet etiam generi suas species assignarunt. Sicut radix in terra, nec non rami supra terram, in varias extremitates dilatantur.

latantur: ita etiam Saturnus physicus et infirmus, varios suos morbos in humani corporis terram, id est, in omnes solidiores eius partes, imprimit. Mercurius etiam infirmus, per truncum & ramos omnes in humanū liquorem suos morbos infundit. Et male sanus Mars etiam physicus, ignem humanum varijs flammis accendit. Hoc opus, hic labor est Medici, cuius horum generum suas peculiāres assignare species: ut vice versa queat arbor hæc infirmitatis, in sanitatis arborem transmutari. Sed ne cuiuspiam videatur absurdum, quod Planetas in artis nostræ tractatione sumpserimus: dicendum erit ulterius, qua ratione id factum sit. Sūt enim Saturnus, Mercurius, Venus atq; Mars, propter suos nunc malos, modo bonos aspectus, quos indies corporibus nostris infundunt, ambigui: quapropter contrarias passionum facultates imprimunt: utpote Saturnus inœlix, ignaviam, pigritiam, socordiam & graues ac Saturnios morbos imprimit: Mer-

D v curius

curius astutiam, nequitiam, circumventiones, furta, & Mercuriales morbos: Venus concupiscentiā, corporū turpē societate, & Venereos morbos: Mars aut latrociniā, iugulationes, seditiones, homicidia, Martialesq; morbos. Contra bonas etiam imprimunt fortunati, quib. resistere malis, animo quidē possumus: vt Saturnus fortunatus, quem vocant, bonam imaginationem & speculationem, ob studiū gradum, quem obtinet, nobis administrat: per quas ad Mercurium pervenimus, qui perceptionem, & veri iustiq; discrimen à falso, cognitionis gradu suo tradit: Venus autem quia gradui præest amoris, pudicitia, castiq; dilectionem, & amoris honesti nobis imaginē ob oculos depingit: Mars fortunatus vigilantia ad resistendū tētionib. addit: non, quod absolute faciant id, quod solius est Dei: sed mediate, sic disponente natura celesti, cui Deus hanc potestatem dedit. Corporale, remedium arte nostra quī sit adhibendum, audietis inferius.

*De sanitatis arbore,**Cap. I.*

Summa cum reverentia triadem in
 unitate coluerunt antiquissimi phi-
 losophi: tam illi, qui Christum ignorâ-
 runt, quodâ instinctu diuino nimirum
 illis eminens apparente: q̃ illi, qui comi-
 nus illuminati, Christum sunt amplexi.
 Nā ea, quam in Diuinitate summo de-
 core colimus ac fatemur, trinitas in o-
 mnib. quę a summo D.O.M. creata sūt,
 illis, qui secreta nature perquirunt abdi-
 tissima, sui specimē atq; figuram offert:
 quod in Practica nostrę Physices aper-
 tissimis docebitur exemplis. In corpo-
 re primū humano tria sūt, quę requi-
 runt ad eius sanitatē cōseruandā: vtpo-
 te Sol, Iupiter, et Luna physica. Plantē
 ex his igitur sanitatis arbor, cuius radix
 & solidę partes Iupiter existat, per cu-
 ius truncum & ramos Lunarī liquor
 ad Solem ascendat: non aliās, quām in
 humano corpore quatuor Planetas
 existere

existere diximus. Perfectiores atq; tem-
peratiores, etiam tres, quos in arbore
sanitatis ponimus, pulcherrimo quidē
ordine iubilant, animumq; referunt in
corpore: sicut illa quatuor ad corpus
applicantur & ad animum. Hinc fit, vt
antiqui philosophi rem ipsam intelligē-
tes, cum alicui vellent amico felicitatē
imprecari, ternam atq; quaternam illis
beatitudinem optabant: hoc est, animi
corporisq; sanitatem: quod alias Mens
sana dicitur in corpore sano. Verū
ne hęc antiquissima, pulcherrimaq; sen-
tentia prætereat indecisa, Mentis prius
sanitatem exponemus, deinceps cor-
poris. Tribus facultatibus pollens, vt-
pote Ratione, quę Solis est: Intellectu,
qui Lunę: Memoria, quę Iouis facul-
tas existit, mens nostra sanitatem adi-
piscitur: quorum etiam physicorum
Planetarum tres gradus esse dicuntur
ad summam illam adeptionem: videli-
cet Iouis virtus, Lunę potentia, Solisq;
miraculum, quos præterire nemini li-
cet. Ad corporis sanitatem veniamus.

Dixe

Dixerunt hominum doctissimi, rerum
naturalium experti, Solem generare So-
lem: & amplius, omnium patrem esse,
Lunamque matrem: Terram nutricem, &
Aerem ventrem, vti videre licet ex scri-
ptis Mercurij Trismegisti. Quid per
Solem, per Lunam, Terram, & Ven-
tum, aut Aerem intelligat Hermes, di-
ligenter inquirendum est. Certius esse
nihil potest, Solem illum, qui viginti-
quatuor horarum spacio totum orbem
circuit, rebus omnibus à natura produ-
ctis vitam influere naturalem. Ergo
Sol est in illis omnibus potentia & vir-
tute per vitam. Deinceps vt Sol idem
influxus suos ad inferiora mittit per Lu-
nam, quæ vigintiocto dierum spacio
semel cum dicto suo Sole cælesti mo-
do coit, circulumque suum perficit: non
aliàs ignis ille solaris vitalisque rerum a-
nimalis virtutes, quas à vero Sole re-
cipit, in omnia sui corporis membra per
suam Lunam, id est, aquam, vel (vt aper-
tius loquar) per suum liquorem, quem
suprà diximus ignis esse nutrimentum,
infun-

infundit. Tandem per ventum aerem
 intelligit: hic autem (vt supra tetigi-
 mus) medium tenet inter ignem & a-
 quam: eoq; sine vita persistere non po-
 test, non magis, quàm extrema sine me-
 dio. Per terram vbera naturæ nobis in-
 dicat, per quæ lac illud, quod audiistis,
 fœtus omnis in alimentum & suæ vitæ
 sustentationem fugit. Ecce frater, quod
 antiqui tot ænigmatibus velârunt, in-
 numerisque voluminibus prosa, carmi-
 neq; cecinerunt occultissime, breuibus,
 apertissimisq; verbis in tui gratiam re-
 velatum munus offero: nec à te cupio,
 quòd retribuas aliud, præter quàm in
 posterum artem hanc non vituperes,
 neque detractes amplius: at potius to-
 to conatu diligas amesq; nec secus, ac
 ipsum te, colas, & vsuram inde colli-
 ges: quam vt affecutus fueris, Deo gra-
 tias immortales agas, & in vsum dile-
 ctionemq; proximi tui, quicquid ex ea
 collegeris, eroges. Quod si feceris,
 labores tuos benedicet D. O. M, ani-
 mabisq; professores artis huius ad ma-
 iora

iora tibi probis que viris detegendum,
que latuerunt hactenus. Interim ag-
grediar:

*Solis & Luna vestrorum, o vos, qui sa-
nam vitam cupitis, curam agere decet
per Iouis temperiem.*

Superius abunde satis dictum est, quid
Sol sit in homine, quid Luna. Quid
autem sit Iupiter in arte nostra, satis e-
tiam constat ex precedentibus. Ve-
rùm ne cuiuspiam lectorum ob segni-
tatem defecisse dicar, latius explicabo.
Temperamentum cibi potusque tem-
peratorum, plurimum potest ad sanæ
vitæ conseruationem: quod omnibus
notum est. At in vno solo tempera-
mentum non fit, nec etiam proportio.
Considerandum est igitur, ad minus
duo fore debere, quæ temperiem ad-
mittant. Quapropter in Ioue nostro
duas esse qualitates dicimus, utpo-
te calidum & humidum radicalia, vel
naturalia: quæ sic æquari debent,
ut librata bilancem ad angulos rectos
suspensionem

suspensam habeant : aliàs sana vita
subsequi non poterit. Proportionem
hanc qui seruauerit, ad vltimum vsq; vi-
ta terminum sanus poterit viuere. Di-
uersas rationes huius tēperamenti scri-
pserunt aliqui, scilicet Galenus de tuē-
da sanitate, Marsilius Ficinus etiam de
triplici vita, necnon alij quàm plures
doctissimi viri Medici, quorum scripta
legi poterunt. Omnes in eo cōveniūt,
vt louem sibi tam in cibis & potibus tē-
peratis, quàm in alijs vitæ motibus cō-
ciliēt. Supervacaneū foret, ea, quæ iā ab
alijs amplissimè sunt edita, recensere:
verū hoc addam, ingentem fore labo-
rem, tam in cibis & potu, quàm in reli-
quis actibus, louem semper observa-
re. Quòd si fortè per excessum, vel de-
fectum alterius partis inaquata redda-
tur proportio, quia non est humanum
cognoscere posse naturæ proportio-
nem æqualiter: non suaderem, vt quis
per supplementum defectus, aut detra-
ctionem excessus, vt solitum est hac tē-
pestate, procederet: sed potius hoc mu-
neris

neris & officij nature committeret: verbi gratia, si quis ob excessum cibi, vel potus, oppilationem stomachi pateretur, ignisq; naturalis vires digestivas debilitasset, consulerem prius à potu cibòq; tātisper vt abstineret, donec alios appeteret ipsamet natura: si fortè hoc tardius æquo fieret, paucis admodum ad sustentationem ignis vitalis vteretur: & his potissimum, quæ temperamento Iouem referunt: intestinorum tamen obstructionem clistere tutè laxare poterit. Si quis verò per nimium exercitium, aut aliàs, vitalem ignem accendisset, econtrà suaderem, vt facta quiete quadam ederet ac biberet moderatè quidem ea, quæ Iouiam haberent naturam, ne propter alimenti defectum ignis, qui natura est edax, radicale suum humidum absumat. Has binas methodos obseruatione facilimas qui secutus fuerit, sanitatem facile tutebitur absque stomachali medicamento. Verùm Philosophico more dictarum partium excedentium, vel deficientium, vtpote

E

Martis,

Martis, Mercurij, vel Saturni, quolibet separatim, vel simul, per transmutationis modum, & nō per supplementum, aut detractiōem, emendari possunt. Nam Philosophica medicamenta non agunt per quantitatem, sed per qualitatem. Quapropter si defecerit Solaris virtus, & in Martialem imperfectionem lapsa fuerit, per Solarem ex altero corpore tractam, est restauranda: sympathia quidem, non antipathia, quia natura naturam appetit, & in sui similem transmutari plurimum gaudet. Quæ de sanitate, vel infirmitate, hucusque Theoricè dicta sunt, per ea, quæ sequuntur in Praxi, clariùs elucidabuntur.

Theoricæ Physices huius

conclusio.

Studiosorum ingenium peculiare præ cæteris hoc habet, ut quicquid virtutum assequitur, arte, vel ingenio:

genio: sibi soli non, at quorumvis vsui commodòque velít esse proprium. Ipse quidem, nescio, qua vena ductus, id vel mínimum, quod summo studio, labore, ac temporis & ætatis iactura perierí, subticere nō possum, nec amplius enigmatib. obtegere: cūm id arti huic innumeros inimicos peperisse videā. Quapropter ea, quæ superius hac Theorica nostra verbis apertissimis proposui, nunc in sequentibus per Practicam ei correspondentem, clarioribus & manualibus ad oculum demonstratis operationibus elucidare conabor. Adeste, qui Naturæ secreta cupitis introspicere: vos quoque detractores, & inimici naturæ, quotquot aliàs nobis obtrectare soliti, veritati manifestæ hucusq; restitistis. Talia sunt, quæ vobis vltro citroq; liberaliter offeruntur. Quicunq; grato receperint animo, fructum & alijs ferent ex suo labore: qui verò non, adferant, quibus hæc improbare valeant, papyroq; publicent, vt possimus illis & manifeste

E ij sto

stò respondere. Non est, quod suo more solito, post tergus, nostro, vel artis honori detrahant. Aut taceant, aut improbent, vel edant meliora. Stultè quidem agunt, dum veritatem suppressere conati, videant ipsam abyndantiùs in lucem emergere: dumq; professorem vnum huius artis persequuntur, alios decem exurgere sunt experti, qui causam eius acriter defendendam suscipiant. Valeant isti, quod possint: meam intentionem non retardabunt, studiosis quin prosim ex animo. Præxim igitur Physices ad imitationem artificij naturæ, feliciter incipiam.

CHY-

CHYMISTICI ARTIFL

cy naturæ Practicæ,

PROLOGUS.

VM Hoc nostrum artificiū
dicam imitari naturam : æ-
quum est, vt probabilibus ar-
gumentis roboretur, non
propriè nostram, sed naturæ practicam
fore, quam nos æmulamur. Hinc fit e-
tiam, vt in titulis naturæ Practicam nō
nobis ascribam. Certum est, ignem in
centro terræ centrum habentem, sic di-
sponente natura, sursum aquam, & cū
ea terræ subtiliorem substantiam & i-
gnis, per ventum, vel aerem in nubem
agere: teste Mercurio Trismegisto, di-
cente: *Portauit eū ventus in ventre suo:*
hoc est, semen inferiorum elementorū
omnium Aer sustulit in cælum: quod
Hermes postea subdit, *Ascendit à Ter-
ra in cælum.* Postquam aliquandiu hæ-
serit in illa nubis subtilitate, virtutibusq̃

E in cæle-

celestibus imprægnatum, & semini masculculo iunctum fuerit, nubis resolutione per calorem deficiētem, in aqueum graue corpus vnā cum substantia reliquorum elementorum descendere cogitur interrā: hoc est, ad inferiora: quod Hermes inquit: *Et iterum à Cælo descendit in Terram: & sic recipit vim superiorum & inferiorum:* intellige, prolem vtriusq; parētis. Ibi satis clarè docet Hermes, generationem primam ipsius naturæ fieri inter superiora & inferiora, quæ fuerunt ex vno & eodem corpore diuisa per summum artificem, vt generare possent: quia nihil generare potest in seipso, sed in alio, quod ex sui natura sit. Non aliās in artificio nostro: Nos corpora quævis ex elementis naturaliter composita, recondimus in botiam, vel cucurbitam vitream, quæ terreni globi nobis vicem refert: super quam galeam rostratam ponimus, quæ cælum repræsentat: deinceps ignem exterius agentem sub centro cucurbitæ succendimus, quo resolvitur humusmo-

iusmodi corporis Mercurius, id est, aqua, in ventū, hoc est, in aerem, per quē in cælum attollitur: & ibidem existēs aliquantisper, cum suis, quas à cælo virtutes habuit in sui compositione, suis consortibus per minima commiscetur: tandem resoluitur idem aer in aquam, & per canalem, siue rostrum, descendit in terram, hoc est, in vas submissum & recipiēs. Ex hac operatione prima nos Mercurium extraximus. Talis est etiā ipsius Martis extractio, nisi quod acriori fit igne, per quem ascendit cum sua Venere Mercuriali, scilicet oleo, cui permiscetur: ac eodē modo, quo prior Mercurius, in cælū exaltatus iste posterior, & cum reliquis per minima (sicvti dictum est) mixtus, postea resoluitur, & in terram descendit, ac centrum, nēpe quod grauis iā sit factus, redire petit. Saturnus autē in fundo cucurbitę remanet adustus & niger. Hoc nostro magisterio plantauimus arborē infirmitatis practicę, vel artificialiter, ad naturalis practices imitationē. Sed vt melius in-

E iij telli-

telligat, quid Hermes velit per hec verba, scilicet *Portauit eum ventus in ventre suo: & Ascendit à Terra in Cælum, & iterum descendit in Terram*: reassumenda est eius declaratio. Natura per circulationis motum ascensus & descensus continuatum, generationes omnes propagat in finem vsq; seculi. Interrogabit fortassis quispiam, quid nam illud sit, quod ascendit & descendit? Respondebitur: est enim ignis, qui semper & absque intermissione surgit à centro, sursumq; eleuatur ad cælum. At quia natura eius est semper ascendere, descendere nullo modo posset, nisi per artificium naturæ: sine quo per continuum eius ascensum fieret, vt in centro terræ nullus remaneret ignis, nec etiam apud nos: & ita nedum cessaret generatio, sed etiam terræ globus in pulres per aquas et maria solueretur, igne deficiente: cuius calore siccitateq; liquefactio compescitur aquarum humectantium, & his ignis siccitas arce-
tur,

tur, ne terra frietur in puluerem: vt amborum consortio conglutinetur in massam. Hac enim de causa natura, sagax artifex, disposuit ex diuinæ Mentis ordine, quod ignis ascendens (vti dictum est) aquarum grauiora corpora secum per subtiliationem in aerem transmutata, sursum ferat, tam à superficie terræ, quam à concauitatibus eius. Postmodum huiusmodi aqua in aerem transmutata, sursumque lata, cum tam alto pervenerit, vt ignis vires subtiliantes debilitentur, eò quod penes concauitatem primæ spheræ cælestis remississimus est, nubis aer aqueus iterum in suum graue corpus revertitur, & ignem aeremque secum etiam transmutat à sua natura: hoc est, à leuitate in grauitatem: et ita per aquarum descensum ignis redeat, vnde surrexerat prius; & non deficiat, sed ubique totum vniuersum repleat. In eo autem quis hesitare posset, quoniam pacto valeret ignis in centrum terræ descendere, cum supra diximus, eius propriam esse naturam, vt semper ascendat, etiam

E v aqua

aqua descendens, quæ secum retulit ignem, id minime facere videtur. Bene dictum est, id facere non videtur: nam alia multa fiunt per naturam, quæ manifestè, vel carneis non videmus oculis, sed ex luce naturæ nobis innotescunt: sicuti non videmus ignem aquam secum deferentem in calum: de quo tamen dubium non est: ita etiam non videmus ignem ad centrum iterum descendentem. Sed hæc est huius descensus ratio vera. Omnes aque propter gravitatem ex sui natura tendunt per meatus in centrum usque terræ, donec ab igne ibidem residente rursus pellantur ad superiora: sic eò reportant ignem in ventre suo densatum, unde prius cum eis assurrexerat. Tales ascensus atque descensus nocturni diurnique fiunt absque intermissione: nec cessabunt, donec omnia cessent, quæ transitura sunt. Hoc tamen hic prætereundum non est, scilicet aquarum ubi terrarum igne pulsarum aliquando vapores

pores in aliquibus terræ concavitati-
bus recipi, quarum orificia stricta si
fuerint, cum impetu coguntur in ven-
tum erumpere: hinc fit, quòd Her-
mes dicat, *Portauit eum ventus*, potius,
quàm aer: quia celerius defertur ignis
per ventum in sua Venere, quàm per
aerem in Mercurio. Sic etiam arte no-
stra Mars noster ignem requirit maio-
rem, quò per ventum ascendat: quàm
noster Mercurius, qui leui surgit in ae-
rem igne motus. Quòd si terræ con-
cavitates nullum habuerint exitum,
vel saltem minùs amplum, quàm vt va-
pores multiplicati plurimùm exire
commodè possint, inde suscitantur
quandoque terræmotus maximi, qui-
bus castra, montes, & vrbes subver-
tuntur. Pariter & in magisterio no-
stro si maiorem suscitauerimus ignem,
per quem nostri vapores magis mul-
tiplicati fuerint, quàm organorum no-
strorū concavitates ferant, rumpunt et
evertunt omnia. Ascēsus huiusmodi tā
natu-

naturales, quàm artificiales, accidenta-
liter fiunt: alij quidē absq; rumore, vel
impetu subtiliter, vt sensus nostros o-
mnes lateant: & per hunc ventum ita
remissum, intelligitur aer. Descensus
etiam duplici modo fiunt per naturam,
scilicet occulto, sicvti videmus rorem
descendere sine perceptione, donec in
aliquod subiectum tetigerit: ac mani-
festo, velvti per phruiam, niuem, gran-
dinem, & cætera. Hoc naturæ magi-
sterio primo generantur tria prima re-
rum omnium genera generalissima, vi-
delicet Saturnus, sub quo comprehen-
duntur omnia mineralia, propter sub-
stantiam terream in eis prædominan-
tem, qualitate quidem, non quantitate:
quia maior est aquæ substantia in me-
tallis, id est, argenti viui: sed terræ, vel
sulphuris substantia licet multò minor
existat, est tamen in eis potentissima, &
eorū generationis efficacissima: Mer-
curius, sub quo sunt omnia vegetabilia
propter eorum liquorē, quem ab vbe-
ribus Saturni sugunt abvndantissime:
&

& Mars, sub quo continentur animantia, propter vitalem ignem in animalibus vigentissimum & evidētissimum. Idem & nos artificium imitamur: nam à corpore quovis per separationē, aut formarum suarum occultationem, generamus Saturnum, Mercuriū & Martem nostros, manifestatione trium aliarum formarum. Alterum verò naturæ magisterium est, per quod ipsa vegetabilibus & animantibus animalia nutrit. Sumuntur quidem illa per os animalium vnà cum suis corporibus: quia partes animalium elementares, nutrimentorum elementaribus partibus, & subtiliores subtilioribus, similia quæque sui similibus enutriri debent. Verum sed videamus, quam in stomacho natura separationem facit. Nonne pura separat ibidē ab impuris: crassiora, quæ nullius momenti sunt, per meatus abijcit: subtiliora corpora, quæ virtutum sunt cælestium vehicula, retinet in duplex alimentum: vnum quidem omnium corporis membrorum, alterū
vitalis

vitalis ignis nutritium. Nunquid & nos idipsum facimus artificialiter, cum Saturnum nostrum impurum à suo Ioue remouemus per illius abiectionem, Ioue solo retento: Mercurium à Luna sua cum separamus abiectum, Luna manente nobis purissima: nec non, quando Martem à suo Sole seruato reijcimus: stomachis nostris artificialibus, & organis ad similitudinem eorum, quibus natura vtitur, ordinatis. Quid adhuc in hanc artem insaniunt invidi, mordacesq; dum clamitant, eius artifices eam non imitari. Fortassis distentire dicent, eò quòd natura sua cum suis corporibus administret corpora: verum isti suorum corpora medicamentorum abijciunt. Quamvis per ea, quę superius dicta sunt, abvnde satis respondere. Id idem, quod artifices isti faciunt, operatur ipsa natura. Nam quod isti suis in stomachis vitreis repurgant atque separant: eos id ipsa suis naturalibus organis animalium, vtpo-

utpote stomachis carneis, facere docuit : sed hoc ipso eos arguit, qui sua sine repurgatione medicamenta solent administrare : nam per id corporibus ægris alimentum potius, quam medicamentum, videntur exhibere : contra semetipsos agentes, qui generalem quandam methodum posuere, scilicet. Omne medicamentum, quod transit in alimentum, cessat esse medicamentum. At naturales artifices contra dicunt, Vitalis ignis temperatum, alimentum eiusdem, & totius corporis esse medicamentum præ cæteris optimum. Docet hoc natura, cum ad sustentationem sui physici corporis utatur corpore subtilissimo tantum, quod saltem possit cælestes retinere corporum in alimentum receptorum virtutes. Nam absque aliquo corpusculo non retinentur : sed fugiunt ad fontem suum, vnde profluxerunt. Si natura sagax id in suis nutrimentis nos doceat, quid in medicamentis, quæ nutrimentis efficaciora subtilioraque debent

debent esse, demonstrat: Res est
per seipsam clarior, quàm vt latius ex-
plicetur. Iam satis amplè me probasse
puto naturalibus authoritatibus, artem
istam artificium imitari naturæ. Nec
est, quòd his diutiùs immoremur, ne li-
brum ex prologo dicamur conscripsis-
se. Transeamus ad Practices huius
ocularem demonstrationem & manua-
lem, quæ tribus tractatulis absoluetur:
Primus organa quævis ad artem requi-
sita, continebit: Secundus fornaces
necessarias duntaxat, non superfluas:
Tertius absolutissimū operandi modū,
nullis intricatum ambagibus. At prius
quænam & qualia sint artis huius orga-
na practicalia, videndum erit. Multum
sanè refert, ex qua materia cōpingi de-
beant, intelligere. Sunt aliqui profes-
sores huius artis, qui vel ob avaritiā ex
cupro, plumbo, vel terra fictili, sibi ta-
lia fabricari iubent: sed quantum erro-
ris hac in re cōmittant, non satis intelli-
gunt. Istorum hominum duplex est er-
ror: vnus, quòd medicamenta simili-
bus

bus preparata vasis, eruginem, aut plumbaginem hominibus intra corpus valde noxiam, sibi contrahunt: alter verò, quòd vasa terrea, citrà quòd sua nō carēt plumbagine lithargyriosa, quæ vitreata sunt, omnem ferme liquorem imbibunt: vnde paruum dispendium evitare putātes, omnia perdūt. Nulla profectò materia his extruēdis aptior esse potest, quàm vitrea: quia non imbibit, vel absomit liquores, noxæq; nihil tribuit. Verùm in multis destillationibus vas ipsum frangi debet ad extrahēdas faeces, quibus etiam opus est. Nihilominus quicquid erogatur ad vitra cōparanda, suam aliàs vsuram multiplicē reddit. Illa tamē, quibus liquores mundificantur, diutissimē sunt nobis vsui. Si fortē ex cristallo confici possint, omnium erunt aptissima, perfectissimaq;. Nonnulli diuites ex argento sibi vasa fabricari iubent ad hanc artem: verùm quòd opaca sit materia, non potest artifex destillandum inter, videre, vtrū ignis equò fortior, vel remissior fuerit.

F Non

CHYMIST. ARTIS

Nō caret etiam argentum sua virulencia, quamvis inter cetera, præter aurum, sit purissimum.

PRAXIS CHYMI-
fici artificij Naturæ Tra-
ctatus I.

De vitreis organis,

Cap. I.

ORgana diuersimodè pro cuiusvis artificis arbitrio fabrefacta sunt. Nos autem illa ponemus tantum, quæ magis necessaria videbuntur. Primò cucurbitam, quam aliqui Bociam, vel Vrinale, vocant, unà cum galea sua rostrata, meliori forma, qua fieri poterit, ad oculum depingemus. In his tamen conficiendis iubeat artifex, vitriarium galeæ rostrum extendere lateraliter, non deorsum, vt solent, inclinando : sed parum admodum descendat, quantum ad excolationem a-
quæ

quæ suffecerit: cuius rei causam ponimus, Spirituū esse naturam, vt ad sublimia tendant, non ad inferiora: quare facilius lateraliter, quàm in decliue, profiliunt. His organis A. B. designatis,

ea, quæ succo magis abundant, solent destillari: quia liberius ascendunt, & eorū Mercurius facilius, quàm Mars, attollitur.

Ad rostrum galeæ vas recipiens ap-

F ij plica

plicatur, quod lagenæ formam habet, magni, vel parui corporis, pro spirituū vehementia maiori, vel minori: litera C. notatur.

Est & alia figura destillatorij vasis, quod Retorta consuevit appellari: per hoc enim ea destillatur, quæ difficilius ascendunt, succiꝫ minus habent. Luto muniri debent ad colli medietatem vsque, melius vt igni vehementiori resistere valeant. Huius orificio recipiens potest applicari, vel aliud simile retortum vas, cuius orificium alterius rostrum recipiat: eiusque figura D. litera signatur.

Aliud recipiēs excogitauimus, quod Vesicam rectam appellamus à similitudine. Hoc inter galeæ rostrum, vel Retortæ collum inseri debet, vt vapores maius spacium habentes, citius etiā refrigerio congelentur in liquorem: cuius formam indicat E. litera.

Solet etiam curua fabricari vesica, quæ vasi per descensum stillanti submittitur: F. quoque litera notatur.

De-

Descensorie destillationis vas, quod ab usu Descensoriū appellatur, in phialæ formam fundo carentis fingitur. Luto muniendum est. Terreum habet cooperculum, orificium intrinsecum, pede rupti poculi vitrei perforato leuiter obstruitur: G. figuram indicat.

Phiala curua luto munienda est, ad colli sui medium vsq;: mineralibus oleis destillandis, vt Retortum, vas aptissimum, H. litera notatum.

Sublimatorium vas, instar globi, collum pro media parte prominens, & pro parte reliqua depressum, in suum corpus habet: ac per I. designatum est.

Vasorum circulationis variæ solent extrui formæ, quas inter illæ, quæ Pellicani figuram habent, excellentissimæ putantur. Talia vasa dicuntur Ansata, vel potius Hermetis vasa: ideo quod ab ipso Trismegisto fuerint excogitata: quorum figuram vobis depingimus K. notatam litera.

Sed propter huiusmodi vasis in formatione difficultatem e centum vitria

rijs artificibus vix vnum reperiēs, quātale cōficere valeat. Inde fit, vt magno vendatur pretio, nempe quatuor, aut quinque coronatis. Huius vsus est in extractione quintæ essentiæ, per quam utilis & necessarius.

Verū ego aliud quoddam excogitavi, factu facilius, & æquē vtile, rationibus adductis ex artificij naturę fontibus. Istud ē converso cōstructum est minori corpore inferiūs, multoq; maiori superiūs: quia spiritus ascendentes, quō maius habēt spaciū, eō citiūs meliusq; densantur, & reducuntur in corpus. Etiam corpus inferiūs terræ globum repræsētat multò minorē sphericō calī corpore. Quapropter æquū est, vt superiūs, quod loco calī nostri habetur, multò maius existat nostræ terræ corpore: cuius figura per M. litteram designatur.

Potest etiam idem vas ansatum fieri, sicut Hermetis Pellicanus: sed non videmus naturam his indigere canalibus: imo simpliciter per ascensum & descen-

descensum circulationem suam exercere: nisi quis ex nostra sententia, quā superius allegauimus, dixerit, hæc brachia terræ meatus varios representare: per quos ignis in aquæ nostræ ventre densatus, ad suum centrum reportatur. Et sic etiam æquius erit, vt inferius corpus, terra scilicet, minus existat superiore cæli nostri organici corpore: eius L. figuram notat.

Prætereunda non est ratio, cur in superiore parte vasorum huiusmodi, collum in medio depressum sit. Factū est, vt vapores ascendentes per illam acuminatam depressionem circumcircuita facilius separentur ad latera, penes quæ calorem ignis à centro rectà latum, minus percipiunt ob orificij terræ patentiam satis exiguam. Alia ratio est etiam, vt dicti vapores non tam facile per os vasis obstructum penetrare valeāt, eorum separatione hoc impediēte.

Nunc de huiusmodi vasorū obstru-

F iij

ctio-

ctionibus dicendum est. Nulla materia vitro compactior esse potest: quapropter & eo suademus ut obthurentur in hunc modum, qui sequitur: Phialam rectam accipies (materacium appellant) cuius collum, quanto iustius poterit, circulatorij vasis orificium intrans, obstruat: eius figura per N. litteram denotatur. Commissura pultibus ex albumine oui farinaq; factis, inclinatur. Quibus exiccatis per se, lutum optimum obducendum est ad vnus digiti lati spissitudinem: hoc etiam siccetur ex seipso. Siccum cera liquefacta parum per madefiat, cādentiq; ferro superducto fiet, ut cera lutum penetret, ipsum etiam consolidet. Huic iterum aliud lutum obduci poterit, ceræque, sicut prius, consolidari. Necessitas ob prædictorum vasorum penuriā, excucurbita, per galeam cæcam obstruact, circulatorium excogitare fuit coacta. Sed non potest illud vas obstrui tã exactè, quin vaporum aliquid exhalet: hoc N. & Y. literis in proxima figura annotatum vides.

Alij.

Alij, quò melius spiritus retinere valeant absq; respiratione, phialis, vel materacijs vtuntur. Nam illa sunt præ cæteris vasis omnibus, ad sigillum Hermetis aptissima: cuius artificium apponere minimè pigebit: quod litera Z. in proxima figura annotauimus.

Duos muros in modum columnarum ad pedem distantium abinvicem eriges sequipedalis altitudinis: super quos concham testaceam, amplam satis, at non profundam, collocabis, in fundi medio foratam, vt phialæ collū trāsiens, emineat: fundum eius ad spissitudinem digiti lati luto munies: prunas ardentes à vitri collo parum distantes in principio, ne frangatur, circumpones: & tandem cū incaluerit vitrum, prunas accensas paulatim approximabis, donec rubeat: interim folli- bus suffleat alter: vt iam liquefieri cœperit vitrum, eiusq; collum ruinam fuerit minatum, forcipibus accipiat, & collum phialæ torquendo stringatur: & occludetur per optimè.

90 CHYMIST. ARTIS
P R A X I S C H Y M I S T I C I
artificij Naturæ Tractatus II.

De fornacibus,

P R A E F A T I O.

IN omni tractatione quorumvis manualium artium requiritur, ut earum instrumenta prius ei, qui cupit in illis artifex fieri, cognita sint, antè quàm aggrediatur. Verùm hac in arte cum proprium & theoricum instrumentum imitans naturam, ignis existat: nihilo minùs fornaces & organa dicuntur instrumenta practicalia: quæ, secundum Theoricam, terræ globum & cauernas, in quibus naturales operationes fiunt, repræsentant. Prima fornax ad hanc artem necessaria, dicitur Ascensoria: Secunda quidè est Descensoria: Tertia Reverberatoria: Quarta Circulatoria. Plures enim ab artificibus delineari solent, quæ magis ad artis occultationem, & difficultatē faciunt, quàm

quàm ad necessitatem. Quatuor tantum, quas ponemus, experti sumus ad medicamentorum præparationem esse necessarias. Et ne per multitudinẽ studiosorum adhuc recentium ingenijs pariat confusio: quicquid præter necessitatem fuerit in hac arte, vitabimus. Postquam eruditi fuerint auditores lectoresq;, per se poterunt & alias fornaces excogitare, quas voluerint. Hæc ars est facilima, si doctum, id est, Theoricum, & diligentem, hoc est, Practicum, habuerit artificem. Theoricam dat Physices vera cognitio, Practicam operatio manualis tribuit successivè. Sæpius & sæpissimè continget errare discipulũ artis huius in ipso principio. Nec est, quod propterea despõdeat animum: sed errorum suorum occasiones annotet summa cum diligentia, quò valeat eos aliàs evitare. Nulla tam facilis ars reperitur, in cuius initio rudem adhuc errare discipulum non contingat. Huius admonitionis ab exordio mentionem facere volui.

Nam

Nam in fabricandis fornacibus & in eligendis organis æquè, ac in igne struendo, summa requiritur industria, quæ sit, quantum esse potest, erroris omnis expers. Quare meliorem omnium in fornacum delineationibus proportionem seruabimus, vt vel orbus oculis vix aberrare valeat, eas imitando.

De fornacis ascensoriæ structura,

Cap. I.

Fornax ascensoria dicitur, quia liquores eius artificio coguntur ascendere: cui figura quadrata maximè conuenit propter antra, vel angulos, in quibus calor diutius asseruatur, quàm in circulari: cuius etiam fabrica talis est: Lateribus optime coctis quadratum fundamentum pones concauū, vt eius concauitas per singula quaterna latera sit vnus pedis cum quadrante latitudinis: super hoc murum quadratum extrues semipedalis altitudinis, & ab
vno

vno latere tantum ostiolum apertum relinques, per quod cineres in huiusmodi concamerationem inferiorē delabentes eximi queant: mox per transversum ab vno latere ad aliud oppositum, ferrea craticula protendatur: super hanc iterum fabricetur murus, & erigatur, secundum prioris formam, ad pedis vnus altitudinem: ab vno latere, sicut in inferiori concameratione, relinquatur ostiolum, per quod carbonēs immitti queant in ignis constructionem: tandem fabricentur quatuor hamī ferrei, quorum formam infra videre licet, qui bini suspendendi sunt in orificio fornacis ad opposita latera: super hos enim cupellæ terreae, vel aenea balnea quiescunt: postremo fornacis orificium quadratum ad rotundum os redigas, angulos eius luto, quod subigere docebimus, replendo. Per singulos angulos foramen rotundū facito, per quod pollex intrare possit. Quatuor hæc foramina quatuor epistomia claudant, referentq̃ pro artificis

tificis arbitrio: his enim augetur aperiendo, claudēdo verò minuitur ignis; cum fuerit opus: istius fornacis delineatio per S. literam consignatur. Cu-

pellarum & Balneorum est faciendamentio, quibus fornax ista perficitur. Ex terra fictili fortissima iube per figurum vas tale fingi, quale per O. literam denotatur. In eius fundo cineres prius ponendi sunt ad spissitudinem duorum, aut trium digitorum: super quos vas vitreum ponatur lutatū, vel non, quod pro

pro structura vehementis ignis, aut remissi, iudicandum est: circumcirca vas ponendi sunt cineres ad summum usque cupellæ.

Vas æneum per Q. literam notatū, duplex habet cooperculum: vnum per literā P. designatur, quo cum cooperatum fuerit, balneū Mariæ dicitur meritorium, eò quòd vas vitreum sub aquā in ipso mergitur. Alterum per literam R. notatur: quo cum Q. litera signato vas cooperitur, Mariæ balneum vaporosum appellatur: ideo quòd vas in eo contentum & suspensum aquam non tangit, sed vapore solo calefit. Cum opus fuerit, extrahetur cupella cinerū, & balneorum altervtrum imponetur. Notandum est etiam, quòd vesicæ rectæ debent suspendi per rete, ne corpus eius voluatur deorsum: at superius erectum sit, vtī pictum videri potest.

Lutum optimū, quod igni resistere valeat absq; fissuris, cōpones ex argilla madefacta modeste prius, eū equino
fimo

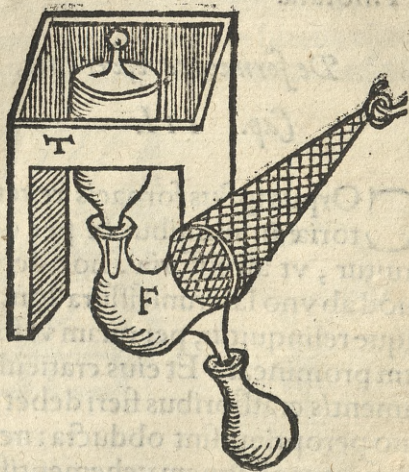
fimo, qui partem eius tertiam complet, mixta, fustibusque plurimum subacta, donec sufficere videas. Si fissuras ex igne contraxerit, fimi plus addito. Verum caue, ne fimi nimium addideris: nam adustioni foret obnoxium: pro pinguedine argillæ proportionē serua. Luto simili fornaces tuas extrues loco cæmenti, vasæque munies: nec est, quod aliud quæras lutum sapientia.

De fabrica fornacis descensoria,

Cap. II.

NOn alia de causa fornax descensoria nominatur illa, cuius figuram infra delineabimus, quam propter spiritum, id est, vaporum, per eius operationem descensum. Struitur super duos muros tantum oppositos, & ascendentes ad altitudinem duorum pedum, distantesque per pedem vnum: inter quos liberum & apertum vtrunque

que sit spacium: super hos muros qua-
tuor ferra protendantur ab vno ad al-

terum, duos ab extremitatibus, et alios
duos in medio, distantes ab invicem ad
quatuor digitos latos, vt stratum tegu-
larum, aut laterum sustinere valeant: in
strati medio tamen foramine relicto,
per quod manus transire possit: super
hoc stratum quatuor muri sunt erigē-

G

di

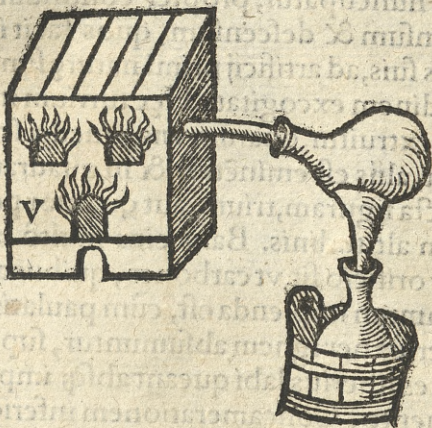
disemipedalis altitudinis: cuius figura cernitur ad oculum infra posita, litera T. notata.

De fornace reverberante,

Cap. III.

COrpus ipsius fornacis reverberatoriae in omnibus & per omnia struitur, vt ascensoria, hoc dempto, quod ab vno laterum fissura longa lateraque relinquitur, per quam valis collum promineat. Et eius craticula feramentis crassioribus fieri debet, quæ luto peroptime sint obducta: ne mox adurantur ob ignem vehementissimū, qui in illo fieri solet aliquādo plūs, vel minūs pro destillationis exigentia. In superioris concamerationis tertia parte duo alia ferramenta curua protendantur ab vno muro ad oppositum, lutoq; munita sint, vt craticula: super hec vas ipsum etiam luto munitum suspenditur, vt à craticula distet per quatuor digi-

digitos latos: ad latus, in quo sunt ostiola, vel potiùs ad oppositum fissuræ, dua fenestre sunt relinquēde, per quas carbonēs super vas immittantur. Et postquam vas impositum fuerit, claudendum est omnino fornacis orifici-

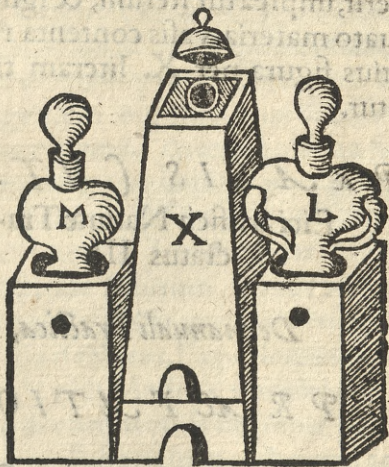

um, & fissura, vt calor ignis reverberet super vas impositum: hac ratione dicitur fornax reverberationis, quæ tibi per literam V. designatur.

*De circulatoria fornace,**Cap. IIII.*

Est & alia fornax, quę Circulatoria nuncupatur, propter continuum ascensum & descensum, quos facit in vasis suis, ad artificij primi nature similitudinem excogitata. Hęc turrium instar extruitur, quarum vna, media scilicet, alijs est eminetior, & in quadratā erecta figuram, trium, aut quatuor pedum altitudinis. Basis eius multò latior orificio sit, vt carbonēs, quibus ad summum implenda est, cū paulatim inferius per ignem absumuntur, superiores liberius labi queant absq; impedimento. Concamerationem inferiorem habet cum craticula, per quam cineres delabuntur, sæpius per ostiolum eximendi. Super craticulam alterum ostiolum est relinquendum, per quod igni pateat aer: alias non arderet. Superius orificium obstrui debet, postquam carbonibus impleta fuerit. Ad
medię

mediæ turris latera duæ alię turres con-
struendę sunt sequipedalis altitudinis,
in quarum medio fundus vtriq; ponatur
obstructissimus, tribus digitis latis
mediæ turris craticulam excedens v-
trinq;. Foramen vtriq; turri fiat in fun-
di sui medio, quod in mediam turrim
penetret: per hoc ascendet calor, vaso-

rumq; fundos moderatè calefaciet: v-
triq; lateralium turrium faciendum est
foramen parvum superius prope vasa
G in subtus,

subtūs, aliās calor nullus intraret. Ca-
uendum est à nimio calore, ne vasa, vel
Pellicani super lateralium turrium ori-
ficia positi, frangantur. Si calor non suf-
fecerit, orificia turriū vno, vel altero la-
pide minuantur: si nimis vehemens,
eleuentur altiūs. Turris media si vacua
fuerit, implea tur iterum, & igne conti-
nuato materia vasis contenta roteretur;
cuius figura per X. literam tibi no-
tatur,

PRAXIS CHYMI.

fici artificij Naturæ Tra-
ctatus III.

De manuali Practica,

PRÆFATIO.

Physicis illis, quorum ego suprā fe-
ci mentionem, plus nihil effecero,
nisi quæ verbis antea tractaui, demon-
strauit: manibus iam exequar. Qua-
propter totis conabor viribus, ea tan-
tū

tum subire mysteria, quæ faciunt in re medicā, vulgoq; sunt incognita. Nam destillationem quævis muliercula, vel rusticus, rudi stylo saltem tractare cœpit; quod nobis arridet ex animo. Cuperemus enim, vt hæc ars medendi, quæ fuit omnium excellentissima, toti mundo foret præ cæteris, vt fuit olim, familiarissima. Quod ad me attinet, operam dabo, nequid eorum, quæ diuino hucusq; sum assecutus auxilio, diligentem inquisitorem secretorum naturæ, lateat. Artem nostram hominibus non invidemus: imò potiùs illos ad eam addiscendam exhortamur. Nec timemus detrimentum nobis aliquod inde futurum, quod solēt multi, qui hac de causa veritatē artium in iniustitia detinent. Experientiam eius in quodā vidi Medico: nomini cuius parcere decorum est. Is sæuente peste, theriaces infusionem in ardentem aquam infirmis potissimùm adhibens, & ea seipsum præseruans, aliquot coronatorū millia per spacium vnus anni superlucratus cū fuisset: cessante cōta-

gie, & per consequens cessante vnâ lucro ingenti, infusionem huiusmodi venalem exposuit mercatoribus atq; diuitibus ingēti pretio, nempe duas vncias coronatis decem. Prædicabat aquā hanc ex pretiosissimis pharmacis esse confectam: eāmq; celabat, vt oraculū Apollinis: & propter quæstum, quem inde reportabat, omnibus inuidebat eam, præterquā sibi. Postquam vna dierum quidam recēs à doctoratu Medicus amicitiam cum eo contraxisset: rogauit, vt illi communicaret aque sue compositionem: pollicebatur etiam nemini se revelaturum: at ille renuens, ait, se diuersis rationibus id minimè facere posse: quas inter hanc allegabat, multos fuisse mercatores atq; nobiles, qui id ipsum magnam pecuniæ summā præbentes, exegerant, quibus tamen denegarat: pōst quā tales rescirent ipsum alijs revelasse, plurimū illi dedignarentur: & meritō. Fortassis ita dixit, vt aliquam ab isto iuvene Medico pecuniam extorqueret. Sed cū videret

set spem huius fore nullam, vt iuuenē
abigeret honestē, liquoris huius vncijs
duabus, vel circiter, donauit eum, di-
cens: Tantum vix coronatis decē da-
re consueui. Iuuenis ille doctor, quia
mihi summus fuit amicus, ad me venit,
referens omnia, quæ successerant. Cui
sic ego: Videam, inquam, quis & qua-
lis iste liquor pretiosissimus existat.
Mox atq; vitrum aperui, notissimus ex
odore solo mihi fuit, qui propter colo-
rem rufum antea me reddebat ambi-
guum. Vt ego tamen confirmarer me-
lius, degustauī, hoc ipsum verē fore, qđ
odor indicārat. Ego rursus, En propter
solam amicitiam nostram, & illum, qui
causa fuit eius, excellentius aquam istā
Theriacalet, quā per solam infusio-
nem, qua hæc est facta, docebo te per
destillationem & circulationem con-
ficere: cuius efficacia decuplo vires hu-
ius excellet. Gaudenti statim amico
narravi, quānā via fieri deberet liquor
hic excellentissimus. Postmodum &
alios multos liberaliter eū docui, quē

& hîc omnes probos docebo viros, ne
quempiam lateat: quia subtrici non
debent ea, quæ prodesse possunt omni-
bus: at quæ nocere, perpetuæ sunt ob-
liuioni committenda. Hæc à me tan-
tùm dicta sint, vt eorum opinionem
improbem, qui nemini, præterquàm
sibi solis, bene cupiunt. Non nobis
tantùm, sed & alijs in hoc seculo nati
sumus. Quapropter hoc opusculo pro-
posui, quicquid occulti fuit in hac arte
mihi revelatum afflatu diuino, si vide-
am hominibus prodesse posse, libera-
liter & breuiter in sinum probi cuiusq[ue]
viri deponere: hominibus ea, quæ mea
non sunt, sed eius, qui revelauit, nō in-
videns. Per aliquot annos cum alijs
cæcutiens, bonum egi secretarium,
cuius me pœnitet: modò præconem
agam publicum, vt frugi sum alijs pro-
viribus, quas habeo.

De

*De extractione quintæ essentiæ, quam
Cælum Philosophorum nomi-
namus,*

Cap. I.

CÆlum est æthereum corpus, hoc
est, ex aere & igne cōstans. Ignis,
eius est vita: Motus, anima: Corpus,
aer purissimus, ut ignis etiam simplicis-
simus. Hoc enim pater est omnium, &
Elemēta mater. Ergo quibusvis in cor-
poribus inferioribus à natura compo-
sitis, inest cælum potentia: id est, vir-
tutem cælestem omne, quod genera-
tum est à natura, continet. Artifices na-
turam imitantes, eāq; considerantes al-
tiùs, ab omni corpore cælum suum,
quod inest ei, conātur extrahere: quod
etiam faciunt. Sed faciliùs experti sunt
illud à vino, quàm ab alio corpore quo-
vis, elici posse: quapropter illud præ
ceteris elegerunt. Non refert, si traha-
tur à vegetabilibus, mineralibus, aut
animalibus: quia pōst quàm ad cæ-
lestem formam redactum est, vires
& facultates horum omnium habet.

Hæc

Hæc ars omninò consistit in reiectione crassiorum & impuriorum elementorum, & puriorum simpliciorumque retentione: quod quidem natura nos docuit in alimentis animantium. Cælum igitur Philosophicum arte facilius conficias, vt audies. Faxit D. O. M. vt ad ipsius gloriam vtaris: sin minùs, auferat à te, quod etiam non habes, & habenti distribuat. Vini perquam optimi, rubentis plurimum potiùs, quàm albi, mensuras aliquot in cucurbitam reconde vitream satis amplam ad medietatem eius, & optimo luto priùs in fundo munitam, galeaq; sua rostrata coopertam. Commissuram galeæ cū cucurbita, panno lineo pellibus obductam ex farina & albuminibus ouorum confectis, circumvoluēs, obstrue. Cucurbitam in cineres cupella terrea contentos, ad corporis sui medium sepelias, & in ascensoriam fornacem super hamos ferreos omnia simul colloca: fornacis angulis inter cupellam & furnum luto repletis, vt interim ab

ab vno, vel altero conorum spiraculū
parū digito factum, relinquat, quod
claudī reſerariq; valeat: tandem ad ro-
ſtrum galeæ recipiens vas applicabis
amplum, cuius oriſiciū galeæ roſtrū
ventre ſuo recipiat: commiſſuram etiā
hanc pannis aqua madefactis, & parū
poſt expreſſis, involutiſq; ne ſpīret in-
de vapor aliquis, diligentiffimè cura-
bis. Poteris tamen, & tutiùs, inter ga-
leæ roſtrum & lagenam, aut vas reci-
piēs, veſicam inferere, clauſis, vt ſuprà,
commiſſuris: quo facto, ſub cupella
ſuccendes ignem primò lentum, & po-
ſtea paulatim auctum, donec ſufficere
videris: quod percipies, vbi galeæ ro-
ſtrum inter vnā atq; alterā guttam
ſex pauſas numeret: verū in primis
deſtillationibus etiamſi tres tantū
numeraret, nō refert. Deſtilla tandiū,
donec guſtu perceperis inſipidam a-
ſcendere ſubſtantiam: tunc amoue re-
cipiens: & quod collegiſti, reſerua in
alia lagena perquā optimè clauſa.
Caue, ne cupellam, aut cucurbitam ca-
lidam

lidā extraxeris, ne frāgantur: sed frige-
fiant omnia per se prius, quā extra-
hantur. Melius foret durabus fornaci-
bus ad accelerandum opus destillare:
sic dum frigefieret vna, vt destillare-
tur altera. Processum hunc, quem au-
dīsti superius, toties iterabis, donec i-
stius primi liquoris aliquot lagenas
plenas habeas. Cucurbitam frigefa-
ctam à cineribus exime: galeam eius
amoue: quod in fundo remansit, effun-
das in vas magnum, & serua, cui sem-
per omne residuum addes. Cū iam
bonam atq; magnam stillati primi li-
quoris habueris quātitatem, vinum re-
cens amplius non accipies: sed eius lo-
co, primò destillatis liquoribus, cucur-
bitam ad vnā firæ capacitatis tertiam
partem imbues, & liquores iam secun-
dò destillatos omnes, vt primos, per se
reseruabis: omne, quod ex secundis
fuerit residuum destillationibus, adde
primis residuis. In quavis, post pri-
mas, succedentium destillationū cū
paulò minus mediā parte videris ascē-
disse,

disse, gustabis: & cū ininsipidū repere-
ris, cessa: qđ in recipiente qualibet vice
fuerit, serua. Toties istos processus repe-
tes, quovsq; liquor vltimò destillatus;
in cochlear æneū, vel argenteū positus
& accensus, ardeat, cōsumatūq; nullo
prorsus phlegmate relicto. Tunc ha-
bebis aquam ardentem rectificatam,
& subiectum, ex quo nostra sit essen-
tia quinta, modo, quem postmodum
explicabimus. Omne, quod ex de-
stillationibus est superfluum, cacabo
magno decoques, donec ad spissitu-
dinem mellis redigatur: tunc ab igne
remoueas, & frigefactū pones in re-
torta plura vasa vitrea lutata supra nu-
dum ignē: & in reverberatoria forna-
ce destillabis, donec videris liquorem
oleaginosum ascēdere: quo percepto,
remouebis illud recipiens, & in eius
locum aliud substitues. Postremum
hunc liquorem recipias, & serua. Fa-
ces in fundo remanentes exime, si po-
teris: nisi modò vas frangendum erit.
Iam à vino Mercurium, Martem &
Satur-

Saturnum eius, separauimus, quos Philosophico modo nos oportebit in Iouem, Lunam & Solem cōvertere. Nigrum & immundum accipe Saturnū in puluerem cōtusum, & in aurifabrorum crucibulum cooperculo clausum, atq; lutatum & siccum, inter prunas ardentes pones in furnum calcinationis, laterum fragmentis vno super alterum positis constructum, in horto, vel in plateis, vt ventus liberum habeat accessum, & prunis omnino relictum relinques ad octo, vel decem horas, deficientibus recentes carbones addēdo. Postquam frige factum fuerit, extrahes: & iniectum in aquam calidā ac mundā, optimē laurabis: quo facto, proijcias in manicam Hippocratis ex alba lana factam, in modum philti: per quam destillabis aquam totam: hanc serua. Residuū, quod in philtro māsit, extrahes: & in concha terrea super ignem lentū exiccabis, agitando semper, ne congeletur in massam, & siccatum calcinetur, & calcinatum lauetur: id cum suo bal-

balneo proijcies in manicam prius lotam : aquam inde manantem adijce priori. Toties hoc idem repetes, donec videris, digitisque tetigeris, omnem ab eo substantiam exisse. Postmodum abijce loppam illam Saturniam, & aquas destillatas per exiccationem, vel evaporationem, in Iouem transmutaueris, clarum & album. Martium liquorem in retortam ponas lutatam supra nudos carbones, qui subtus paulatim accendantur: in fornace reverberationis & vesice, retortæ rostro præpositæ, vas addatur liquorem accipiens, igneque parumper aucto, vapores ascendent, ac in liquorem transmutabuntur priori limpidiorem. At cum videris ferme totum ascendisse: remoue, quod iam destillatum est, ne fecibus existentibus in fundo retortæ, contaminetur. Limpidum hoc, quod recepisti, rursus per aliam retortam, vel per eandem ablutâ & siccata prius, destillabis: in fine semper obseruando, ne totum ascēdat, sed in retorta semper aliquid remane-

H

at:

at: id ex illius quantitate, quod ascen-
derit, facile percipies. Hoc tantisper
iterabis, donec oleum habeas limpidis-
simum, Solaremque liquorem, si modo
circulaueris. Aquam ardentem in cu-
curbita balneo vaporoso conclusa, de-
stillabis sepius, in fundo cucurbite sem-
per aliquid relinquendo. Mercurium
sic puriorem habebis, quem accipe re-
conditum in pellicanū, quod vas Her-
metis dicitur: vel in aliquod illorum,
quæ tibi depinximus: & sigillatum o-
ptimè, sicuti suprà dictum est, Martem
etiam in aliud vas positum, super late-
rales circulatoriæ fornacis turriculas
collocabis, turre media carbonibus
ad summum impleta, cooperculoque
suo prudenter obstructa. Mox inde
subtus in ostiolo succendes ignem: &
cum perceperis turrim carbonibus fer-
mè vacuam, iterum implebis, ne diu
nocturne deficiat ignis: at calor sit con-
tinuus & equalis per quadraginta dies
plūs, vel minūs, donec videas vapores
amplius non ascendere, sed in fundo
liquorem fixum, & caelestis coloris,
odo-

odorisque fragrantissimi. Tunc Solem
 & Lunam eximas, à Bacchi liquore
 tracta Philosophicè. Hæc, atque Io-
 uem, vsibus varijs ad artem Medicam
 reseruato. Iam habes, optime Lector,
 planam explicationem ad oculum ex
 manuali demonstratione factam, illius
 dicti Philosophici, vel Ænigmatis, à
 doctissimo viro Philosopho Io. Tri-
 ttenhemio prolati, scilicet: *Unarius non*
est numerus, sed omnis numeri fons & o-
rigo. Binarius primus numerus ab vni-
tate dissectus est. Reijciatur itaq; Bina-
rius, & Ternarius ad vnitatis simplici-
tatem reducibilis erit. Vinum enim an-
 te separationem fuit corpus vnicum:
 at post separationē eius, in aquam, o-
 leum & terram, ab vnario dissectus, est
 binarius: quia quælibet istarum trium
 partium duas partes in se continet,
 vnā puram, & alteram impuram:
 sicvti aqua continet Lunam puram &
 Mercurium impurum, Oleum Solem
 purissimum & immundum Martē ha-
 bet, Terra Iouē purū & Saturnū impu-

rum. Reijciatur itaq; binarius cuiusvis harum trium partium, id est, earum impuritas, & ternarius, hoc est, tres istae partes purae, Sol, Luna, Iupiter, erunt: videlicet quaelibet erit per se reducibilis ad vnitatis simpliciratem: hoc est, horum trium quodlibet fiet vnum corpus simplicissimum, & medicina praeter ceteris simplicissima. Quod iam de vino dictum est, de alijs etiam solidioribus intelligi potest, vt in sequentibus audietis.

*De stellarum nostrarum in caelum
nostrum infixione,*

Cap. II.

Postquam caelum nostrum Philosophicum extraximus, æquum etiam fuerit illud astris suis adornare. De mense Maio quasvis herbas meliores ex tua discretione seliges: ante Solis ortum cum suo rore contundes, & in ardentis aquae rectificate bona quantitate

titate macerabis, vel digeres, per quindecim dies, vel amplius, in vase perquam optimè clauso: postmodum in cineribus totum liquorem clarum destillabis. Hunc liquorem iterum destilla solum ad medietatem: & istam iterum destilla ad medietatē, donec gustu ceperis aquam stillātem esse debilem: amoue, quod destillatum est, & iterum destilla per vaporosum balneum, toties, donec in cochleari positum, & accensum ardeat prorsus, nullo phlegmate relicto, modo, qui suprà dictus est. Est enim quòd scias, ardentem aquam hanc omnes herbarum cælestes virtutes attraxisse: necnon illas in se continere. Idem & de floribus (suo tempore) lignis, & radicibus efficere poteris. Res profectò secretissima, & excellentissima præ ceteris medicamentis omnibus ad sanitatem cōservandā, bibita vesperi maneque: non semper, sed interpositis vicibus, vtpote singulis ternis, vel quaternis diebus, & hyeme potissimum. Poteris etiam, si ve-

lis, proportionem obseruare. Melius
tamen per quintam essentiam id perfe-
ceris: nam illa rerum naturam omniū
suarū similem ad se resoluēdo, trahit ex-
cellentius: ad quam ea, quæ superius
est posita, per circulationem reduci po-
test, ardens aqua prægnānsq̃, sicut au-
diisti prius.

*De compositione cuiusdam ardentis a-
qua, subtilius virtutes rerum attra-
hentis, & colores earum
accipientis,*

Cap. III.

SAcculum quibuscumque aromatibus
ad libitum electis, & proportiona-
tis, grossiōq̃ modo contusis, imple: nō
omnino, sed lentē satis. Illum in galeā
cucurbitæ sic applicabis, vt in eius col-
lo sit suspensus. Cucurbitam ardenti a-
qua rectificata solū ad tertiam par-
tem imbues, & super hanc, galeam cū
sacculo sic aptabis, ne decīdat in fun-
dum cucurbitæ. Luta iuncturas, & per
cineres

cineres destilla, sicut in precedenti capitulo dictum est. Habebis aquam ardentem excellentissimam, eiusdem coloris, cuius aromata fuerint. Et hic est verus modus aquas e floribus quibuscumque destillandi, cum florum coloris proprii retentione.

De compositione pretiosissimæ Theriacalis aquæ, vel Mixturaticæ,

Cap. IIII.

Pollicitus sum aque contra venena quævis intrinseca, & extrinseca, tum ad conseruandum corpus ab illis, compositionem describere. Quapropter & fidem illam vobis seruare cupio: necnon hac in parte conscientiam exonerare meam, eo, quod diutius, quam decuit, celauerim. Accipe igitur optimæ Theriacæ Venetæ libram vnā, quam in tres libras ardentis aquæ rectificatæ pones ad infusionem, in circulatorium vas obstructum: vel ad digerendum super fornacem

H iij

cis-

circulatoriam igne lento per mensem. Quo finito, rursus in cucurbitam effundes, & in balneo Mariæ vaporoso destillabis tandiu, ac limpidus & clarus liquor exierit: ubi videris colorem in citrinum verti, cessabis: & frigefactis organis, à recipiente liquorem eximes excellentissimum: quem seruabis ad potum. Si reliquum velis, quod in fundo remansit, extrahere, cucurbitam eandem, vel aliam lutatam potius, in cineres cum dicto residuo collocabis in fornacem ascensoriam, & igne mediocri primum, tandem aucto, liquorem per vesicam in vas submissum recipies: quem ad vngendum cutem exterius, in præseruationem serua: tum ad alia, quib. Médico visum fuerit experto, convenire. Fæces extrahe: quas etiam, si voles, in Iouem, & liquores in Lunam atq; Solem convertes. Poteris ad Theriacam Mithridaticum antidotum addere, partibus æqualibus: & modo, quo supra, seruato, procedere.

*De Cinnamomi liquore composito,**Cap. V.*

A Quarum accipe Buglossæ, Borra-
ginis, Melissæ, & Centauræ mi-
noris anà libram semis: in quibus Cín-
namomi grossò modo contusi libram
vnam per quíndecim dies macerabis,
& per cineres destillabis lēto primùm
igne tandiū, donec liquor limpidus
& clarus exeat. Cū cœperint gut-
tulæ quædam in modum feri lactis al-
bescere, purum liquorem amoue, no-
uum admouendo recipiens, quo totū
liquorem albicantem excipies excel-
lentissimum: de quo si dederis co-
chlear semis infirmo debili, vel seni, vi-
res eius mirum in modum refocillabis.
Solet hic liquor ditioribus puerperis
in Germania destillari: quibus est fa-
miliarissimus & frequentissimus. At
cum aqua ardente rectificata destilla-
tum Cinnamomum, vtî suprâ narratū
est, liquorem efficit admirandæ virtu-
tis & efficacîæ, pro his, qui deliquium

H v ' animi

animi patiuntur. Limpidi liquores ab-
ficiendi non sunt, qui primum gradum
obtinēt eorum, qui sunt in tertio, vide-
licet albicantium.

*De compositione cuiusdam aquæ, con-
tra Epilepsiam ex-
cellentissimæ,*

Cap. VI.

A Ccipe quinquaginta, vel sexagin-
ta pullos hirtundinum: hos in vna
libra ardentis aquæ rectificatæ mace-
rato, cum duabus vncijs Castorei, nec-
non granorum Peonie sequivncia, per
quindecim dies, in cucurbita vitrea
clausa peroptimè cæco (quod appel-
latur) alembico, vel galea non rostra-
ta: demum adde liquoris primī de vi-
triolo tracti & aceti albi fortissimi anā
libram vnam, & iterum per alios quin-
decim dies macera: postmodum in ci-
neribus igne lento destilla tandiū, ac
liquor limpidus exierit: quem diligen-
tissimè

tiffimè feruabis, dabisque patienti mane & serò, cochlear vnum, dum durauerit. Deo dante, rem videbis feliciter succedere. Quòd si fortè recusaret patiēs ob Castorei nimis ingratum odorem & gustum, sumere: post distillationem impone zaccari cōditi contusiq; libram semis, Caphurę grana decem, aut duodecim, plus, vel minùs, ad gratum odorem conciliandum, et musci grana quindecim.

*De compositione cuiusdam aqua, pro
doloribus oculorum
optima,*

Cap. VII.

A Ccipe Pilosellæ de mense Maio tractæ priùs quàm Sol oriatur, & herbæ rore suo madēt, manipulos decē: Chelidoniz manipulos tres, Fœniculi manipulos duos: cōtunde simul, et citò, cum suo rore, si fieri poterit: quibus adde liquoris ex vitriolo primò tra

cu

Et vncias tres, & gummi aloes vnciam
semis: ex his limpidum liquorem per
cineres destilla, quo dolentes oculos
mane vespertiq; lauabis. Est & Pilo-
selle solius aqua destillata ad hanc rem
præstantissima.

*De destillatione per descensum ex Xi-
loebano, vel Guaiaco, facta,*

Cap. VIII.

Destillatio per descensum excogi-
tata fuit pro solidioribus corpo-
ribus, quorum vapores grauiores sunt
alijs, vt sunt Iuniperi cum baccis eius,
Fraxini, Guaiaciq; ligna, necnon alia
multa, quæ ferè tantum olei, quantum
aquæ, continent. Cuiusvis horum fra-
gmenta grossiuscula pones in vas de-
scensorium, quod cooperculo suo clau-
des, atq; lutabis: hoc ore deorsum in-
clinato per foramē in fornacis medio:
collum eius vt promineat, collocandū
est: fornacem postmodum cineribus
ad

ad summum vsq; replebis, vt solum vasis cooperculum appareat : inde mox ad orificium vasis inferius vesicam curuam applicabis, & istius collo recipiens, ambabus commissuris obstru-ctis : ignem super cooperculum accē-des trium, aut quatuor carbonum, in principio: successiue demum augebis, donec videris aquam descēdere. Cū aliquādiu destillārit, vas parumper deteges, circum eius cooperculum cines amouendo. Rursus aliquot carbones addes, & videbis oleum aquæ permixtum descendere. Ignem istum continuabis, quovsq; videas destillationē cessare velle: tunc paulatim vas deteges amplius, vt plus caloris accipiat: id enim continuetur in finem vsq; : sic oleum & aquam simul mixta collegeris, quæ separabis abinvicem per balneum Mariæ vaporosum, aut mercurium: vt voles. Frigefacto vase, carbones existētes in eo, sunt eximendi, nec non in alio vase terreo penitus in cines comburendi. Iam habes ex prædictis

Etis Mercurium, Martem & Saturnum
quos poteris in Lunam, Solem & Io-
uem convertere.

*De transversa destillatione per
fornacem reverbe-
ratoriam,*

Cap. I X.

Postquam de vegetabilibus di-
ctum est, de mineralibus agamus:
quæ propter vaporum suorum graue-
dinem ascendere non possunt, & pro-
pter corporum suorum liquefactio-
nem vnâ cum vaporibus in recepta-
culum transirent huiusmodi corpora;
si per descensum destillarentur. Qua-
propter necessarium fuit transversum
vasorum situm excogitare, quò graues
huiusmodi vapores facilius attolleren-
tur: cuius Practicam in chalcantho,
quod vitriolum aliàs vocant, experia-
mur. Huius Romani, vel Hungari-
ci crudi, quantum pars retortæ luto mu-
nitæ

nitæ media capere possit, in fornacem
reverberatoriam pones, vt collum va-
sis extra fornacem ad latus promineat,
in decliue parum pendens. Hunc lage-
nam applicabis, & igne lēto primū
liquorem omnem recipies. Ignem hūc
augeas in fine, donec aliquos videris
exire vapores albos, qui vas recipiens
subobscurum faciant. Quo percepto,
cessandum est ab hac priore destilla-
tione. Quod liquoris habueris, hoc ser-
ua. Poterit etiam hæc distillatio fie-
ri cucurbita erecta: sed erit frangenda,
vt eximi queat id, quod adhærebit eius
fundo. Frigefacta fornace, vas tuum
extrahes: quo etiam fracto, quod mas-
sæ duræ continet, contundes in pulue-
rem: is si non omnino rubuerit, in ter-
ream ollam iniice, rudēque ferrea mo-
uebis super prunas ardenes, assabisq;
donec pulvis ille rubescat in modū cō-
tusorū laterū. Hunc puluerē iterū in re-
tortā priori similē, lutōq; bene munitā,
indes: & eodē situ positam, igne lento
primū excitabis, donec iterum albos
illos

illos vapores, de quibus suprà dictum est, videas: tum, si quid in recipiente liquoris extiterit, addito priori. Mox iterum adhibeto vesicam, & huic vas recipiens in aqua frigida positum. Commisuras optimo luto munitas curabis, ne quid vaporis exhalet. Ignem paulatim semper augeas, vt illos vapores in recipiente continues: quos vbi deficere perceperis, vas ipsum carbonibus per fenestrellas obtegias, ignē istū continuando, quousq; recipiēs omnino clarescat: id indicium erit, amplius nil superesse liquoris. Per se frigefactis organis, vnum amouebis ab altero. Quod in recipiente fuerit olei, diligentissime seruetur in ampulla vesicis porcinis aqua prius maceratis obthurata: nam caloris vehementia huius olei ceram liquefacit, ac omne, quicquid resinæ, vel alterius talis adhibetur. Retortam ipsam frangito, pulueremq; fuscum lotionibus, vti suprà de vini Saturno diximus, perbellè curato. Mercurium in Lunam, & Martem in Solē, conuer-

convertito. Rem ipsam in mineralibus, vt in vegetabilibus, perfeceris.

De separationis aquæ destillatione,

Cap. X.

Q Via separationis aqua sæpe necessaria est in præparationib. mineralium & metallorū ad Medicinā applicatorū, huius etiā faciemus non immeritò mentionem. Tria sunt potissimum, quæ huius aquæ compositionē rei medicę necessariam intrant: vtpote Sal-nitrum, alumen & atramentum sulfurium, sub variā proportionē secundum artificis intentionem. Quod ad me attinet, horum æquales accipio partes: at vitriolum & alumen prius in sartagine terrea frīgere solitus sum, donec visum est ea superfluo suo phlegmate priuata fore: tandem pista simul in retortam vitream luto munitam recondo, sic vt duæ vasis partes vacuæ sint.

I

Et

Et in fornacem reverberatoriã vas positum, igne lento primũ calefacio, donec aliquot guttulæ decendant, quas super cultri laminam recipio: si videã cultrũ inde colorem nigrum contraxisse, lagenam addo maximam, et commissura lutata continuo lentum ignem, donec videã guttulas sex numerare pausas, & recipiens non admodum caluerit: quod si tantum incalescat, ut manum admovere nudam sine læsione minimè possim, ignem extrahendo minuo. Gradum ignis hunc prosequor, quousque recipiens vas rubeat in modũ sanguinis, et per vasis calore ignẽ augeo, vel minuo, donec recipiens clarescat: hoc percepto, cesso, frigescerique permitto. Quicquid in recipiente fuerit, in vsum, qui sequitur, ad Medicinam seruo clausum in ampulla vitrea fortissima, vesica porcina, sicut antea diximus, obstructa. Qui verò pro aurifabris hæc parare solent, duas tantum partes accipiunt, alumẽ scilicet & Sal-nitrũ. Qui libet sibi proportionem fingit ab experien-

rientia. Fiunt & aliæ separationum a-
quæ plurimæ: sed quia non faciunt ad
Medicinam, relinquemus. De destil-
lationibus per decadem, aut comple-
tam vnitatē hucusq; diximus, vt ad o-
mnes in artem facientes Medicam, suf-
ficient. Eodem modo, quo dictū est,
fieri possunt omnes. Industria maior,
aut minor est operanti relinquenda.
Nunc de calcinationib. & sublimatio-
nib. mineraliū etiā aliqua dicēda sunt.

*De excellentissima quadam calcinatio-
ne Mercurij viui cum auro,*

Cap. XI.

Mercurij viui repurgati, sicut infra
docebit, partes sex in crusibulo
aurifabrorū inter prunas ardentes po-
nito: cū fumum albū ascendere, vel
Mercurium bullire videris, aurū subti-
liter laminatum, vel in folia redactum,
inijcias, bacillōq; moueas optime, do-
nec Mercurius totum aurū in sui simi-
litudinem converterit: tum ita calidū
in scutellam aqua recentī frigidāque
I ij plenam

plenam infundes. Caue quidem ab odore Mercurij: quoniam in spiritum resolutus, est noxius: in corpore verò, non ita. Hactenus artificium istud est aurifabris notissimum, qui argentum auro solent obducere. Hoc amalgamatum, quod vocant, in aquam separationis iniice retorta luto munita contentam, pro quantitate sufficenti ad dissoluendum, quod tuæ discretioni relinquitur: melius enim fuerit plus, quam aquæ minus accipere. Vas huiusmodi retortum in fornacem reverberatoriā collocabis: cuius orificio lagenam ad commissurā optimè lutatā applicato: mox ignem lentū subdes, & paulatim auctum, donec aqua tota sursum ac deorsum in recipiens destillauerit: quo facto, rursus augendus est ignis, vt ascēdat Mercurius totus ad latera, sursumq; sublimatus in præcipitatum præstantissimum. Auri pulvis rubicundus & obscurus, in fundo remanet. Frigefacta fornace, tuam separationis aquam eximas: est enim illis vsui maximo, qui

cu-

cuprum & æs obducunt auro. Retor-
tam exemptam summa cum industria
frangas oportet, eā non agitando mul-
tū, sed circumcīcā percutiendo mo-
destē cultro, donec fundus excidat, nul-
lāq; terra misceatur auro: quod extra-
hendum est, & in crusibulum aurifa-
brorum nouum & mundum, ac inter
prunas ardētes collocatū, bacillo diu-
tissimē commouendum: vt, si vapor a-
liquis ex Mercurio, vel aqua separatio-
nis, cum eo remāisset, igne transeat in
auras. Puluerem aureum huiusmodi
lauare poteris sapiūs aqua Centaureæ
minoris, & iterum per evaporationem
exiccare. Capsula mundissima recon-
ditum, vt medicamentum pretiosissi-
mum, seruabis eum: quo quidem ex-
pertissimi viri medici non infeliciter
vsi fuerunt cum alijs medicamentis, ad
grana tria, vel quatuor. Mercurium ab
auro sublimatum in eodem crusibulo,
in quo fuit aurum inter prunas arden-
tes, & modicas, bacillo semper agita-
bis, donec in rubicundissimum colorē

I in

immu-

immutetur. Caue, naribus, vel ore ne
 hauseris odorem eius. Aqua prædicta,
 qua lotum fuit aurum, lauetur & ipse,
 necnon per evaporationem siccetur.
 Huius vsus in Chirurgia varius est: in
 corro dendis putridis carnibus vulne-
 rum, tam recentium, quàm antiquorū.
 Administratur etiam per os morbillo-
 sis. At ego suaderem, vt cum aureo pul-
 vere misceretur æqualib. partibus. Mi-
 sceri solet plurimis alijs medicamētis,
 ideo quòd vires habeat ea temperan-
 di, quibus admixtus fuerit. Solet etiā
 ferrū calcinari per separationis aquā:
 necnō ad febres post multas lotiones,
 & calcinationes feliciter administrari.

*De sublimatione Mercurij vini, & eius-
 dem repurgatione prius
 facienda,*

Cap. XII.

Mercurium vitium cum sale com-
 muni fortiter in pila marmorea
 teres tandiu, donec sal prorsus nigrum
 evadat,

evadat, ac sub eo Mercurius occultetur. Mixtū hoc in retortā lutatā ponas, & in fornacē reverberatoriā. Inde mox succendes ignem lentū, & orificiū retortæ mergatur in scutellam aqua frigida plenā, & profundē satis. Et vbi Mercurius ignē senferit, ita viuis in aquā descēdet, relictis in sale sordibus. Hoc secundo, vel tertio repetere poteris, no vo sale semper addito, quovsq; tibi mū dissimulus videbitur. Mundum hunc Mercuriū cum vitriolo teres, vti prius cū sale feceras, donec sub vitriolo penitus etiā abscondatur. Secundū hoc mixtum in materacium luto munitum ponas, & in cupella cinerum igne lento primū vrgebis per duas horas, orificio materaciū bombycina lana prius obstructo mediocriter, vt humiditas vitrioli possit exhalare: tandē aucto paulatim igne per duas alias horas, perficies. In collo, vel gurgite materaciū, reperies sublimatum, album & splendens Mercurium, qui Chirurgis est vsui non exiguo.

De sublimatione, reductioneque sulphuris in suos flores,

Cap. XIII.

Citrini sulphuris optimè triti, quantum voles, in cucurbitam lutatam, galea sua rostrata coopertam, & in cupellam terream arena, vel cineribus plenam, ac in furnum ascensorium pones. Commissura curata, rostro galeæ lagenam applicabis. Ignem succède graduatum, & inuenies in galea flores aureos ex sulphure, lagena paucophlegmate madefacta.

De compositione perfectissimæ Cinnabaris, ad Medicinam,

Cap. XIII.

Florum sulphuris partem vnā accipe, necnon Mercurij crudi repurgatissimiq; sicut supra, partes duas. Sulphur

phur in testa terrea liquefiat igne lento. Demum infundatur Mercurius per minutissimum setaceum, vel per sacculum ex panno piloso confutum. Interim dum infundit vnus, alter spatula moueat agitetq; lignea citissime, donec bene misceantur, sulphurq; nigrimum evadat. Quo facto, mox depouatur ab igne, moueaturq; semper, donec frigescat sulphur, & in massam nigram redeat: quam in puluerem contundes minutissimum. Is in materaciū positus, & in cineres eodem furno pariter & igne simili, quibus Mercurium sublimasti prius, curetur per tres horas. Deinceps fiat maior ignis, quàm in sublimatione Mercurij, per alias tres horas: hoc non omisso, quòd orificium materacij leuiter obstructum sit lana bombycina, vel alia. Hac ratione poterunt Arsenicum, Auripigmentum, Sal-Armoniacum, & alia multa, sublimari summa cum facilitate.

*De metallorum calcinationibus & destillationibus, in genere,**Cap. XV.*

Quia metalla facile nō possunt in liquores suos resolui, nisi prius calcinentur, opus erit eorum potissimam calcinationē cognoscere. Multi solent illa per additionē auripigmenti, vel alterius venenosi sulphuris in calcem redigere: sed hæc ad Medicinam prorsus est inepta calcinatio: magisq; venenosa, quā vtilis. Debent enim vt rei medicæ proficua sint metalla, calcinari, vel per proprium sulphur intrinsecus advens illa: quæ prolixa est admodum & difficilis calcinatio: vel per additionem alicuius rei, quæ noxam nullam in se contineat: possitq; penitus in posterum ab eis, cum opus fuerit, amoueri, sic, vt de suo nihil metallis tribuat, nec eorum naturam immutet. Tale quidem est sal; at non omne, sed

sed solum illud, quod est naturale sine magisterio, per quod sal fieri consuevit, congelatum in frusta lucida lapidibus & cauernis adhærentia: lapidosum ideo dicitur sal & petrosum. Hoc accipe, quo poteris quodque minutissime laminatum metallum, strato super stratum, ut moris est, in crucibulum posito, prunas inter ardentes calcinare per duodecim horas. Cum iam tempus præterierit, prunas excita fortius, ut ardeant, salq; sicuti metallum, aut cera, liquefactum fuerit: tunc effunde simul in terram: ubi refrixerit, illud in mortario minutissime teres, & in aquam feruentem inijcias, & aliquandiu postmodum feruere sinas, ut sal melius resolui queat: deinceps ab igne depositum in terream concham, vel æneam, non profundam, sed latam, effundes: & ubi resederit, effunde rursus in ollam per modestam inclinationem, ut non turbetur aqua: quam serua, donec dixerimus. Metallum quod in fundo conchæ remansit, iterum, ut prius, alio

recen-

recente sale calcinabis, & per omnia facies, vt audiisti. Postquam in calcem reductum fuerit, quæ reduci non possit amplius in metallum, huic in materacium positiæ calci superinfundes acetum album & fortissimum, vt supernatet quatuor digitis. Obstructum vas in furnum sepelies equinum bene calidum per quadraginta dies, & calx in liquorem soluetur. Si nondum eo temporis spacio resoluta fuerit, relinquatur diutius, donec habeas, quod oprabis. Liquorem hunc ab aceto separare poteris per balneum merforium. Quod per calorem istum ascendere non poterit, est metallicum. Ponatur in retortam lutatam ad nudum ignem in fornacem reverberatoriâ, & ascendet aqua primò. Igne tandem aucto, habebis oleum, & in fundo manebit Saturnus. Aquam salis ad ignem positam in cacabo, facias bullire, donec evaporet aqua: manebit in fundo sal: quod tritum iterum, calcinari poterit absque liquatione: sic acuetur ad alium usum.

De

*De preparatione Stibij, quod vulgus
Antimonium vocat,*

Caput XVI.

HVius Hungarici, vel aliàs optimi Germanici, libras aliquot accipe, quas in mortario subtilissimum in puluerem tere. Hunc in olla terrea per transversum supra carbones accensos collocata, rude ferrea tantisper agita- bis, donec propter fusionem in glebas fuerit conversus. Tum rursus in pulue- rem terendus est, vt priùs: & iterum as- sandus, quovsq; glebas contrahat. Hic processus toties erit iterandus, donec pulvis ille splendorem suum penitùs amittat, ac in cinereum cœruleūque colorem cōvertatur. Aliqui tamen il- lum tandiū torrent assantq; donec in al- bedinem sit redactus. Calcis huius par- tes accipe sex, & Chrysocollæ partem vnā, necnon Stibij crudi tantū, quan- tum Chrysocollæ: quæ simul trita, calci misceantur per optimē. Puluerem hūc
in

in aurifabri crucibulum nouum pones, inter prunas vehementer ardentes, & in furno venti, vel ad ventum exposito: sin minüs, agitato follibus. Quum liquefactum fuerit in fusi metalli formam, stylum ferreum intinges, & quod adhæserit materiæ, postquam refrixerit, ad lapidem allides. Si quod à stylo desilijt, lucidum admodum atq; transparens extiterit, rubei, vel rufi coloris, eijcias in marmoreum lapidem planum ab alto, paulatim excolando. Medicamentum habebis, vt excellentissimum, ita etiã periculosissimum, si dederis in idiôtæ manus, dosi prius non cognita: non secus feceris, ac si furentis in manum gladium ponas. Verum si quis Artis medicæ peritus, vtatur eo pro personarum & infirmitatum respectibus: nihil vtilius, maximè venenis pellendis, experietur. Preparationis huius artificij in principio difficilimum est, vt aliquos fefellerit plus quinquagesies, prius quam ex voto succederet.

Totius

Totius operis conclusio.

Phyfica de lucis naturæ fontibus
initium trahens, aliquid etiam in
lucem adfert, quod oculis videri, ma-
nibusque tractari queat, præter ea quæ
vulgo manifesta sunt. Et quod magis
est, naturæ vestigia sequitur tam ex-
actè, vt digitum latum non aberret ab
eius documento. Inde sibi veræ Phy-
sices nomen assumpsit ars Destillato-
ria, vel potius Latentium formarum
investigatoria: quod in antiphyficam
transmutaret, si ductricem naturam
non imitaretur magis, quam illa nihil
agens Physica horum, quæ dicta na-
tura docuit. Nostræ Physices finis est
Medicina vera: imò potius eius filia,
quam ex proprio suo peperit vtero, sci-
licet Experientia: non illa, quam
nunc explicabimus, sed alia quidem
hac longè præstantiore. Notum est
omnibus, Apollinem post nostræ Phy-
sices obliuionem, primū fuisse, qui Me-
dicinam Empiricā ob nostræ defectū,
vel

vel ignorātiā potius, exercuit: quam etiam primus adinvenit. Is propter aliquot experimenta, quæ successerant illi coram populo, fuit in Gentilitiorum deorum numerum ascriptus: cui templum etiam dicatum extitit. Huic in eadem arte successit Æsculapius, Apollinis (vt fertur) filius: quem hac ipsa ratione Gentiles etiam inter suos deos, vt patrem, assumpserunt, temploq; donarunt. Post horum mortem nulla fuit adhuc Medicina scripta: sed ab Æsculapio templo coepit, edicto regio sic iubente: Si quis aliquid in se, vel in alium expertus in Arte medica fuisset, hoc ipsum in tabella descriptum, templi parietibus affigeret: quibus describendis experimentis prefectus fuit Hippocrates. Hic omnium primus vulgaria muliercularum, rusticorum & aliorum experimenta redegit in ordinem: ex quibus postmodum Aphorismos, & methodicam descripsit Medicinam: quæ quidem in hunc usq; diem per vicos obambulat. Methodici tandem isti Medici suos

suos progenitores, Empiricos nempe, suis in fratribus degeneratione quadam sic aspernantur, ut illos in mortē usq; non vererentur (si liberum foret) persequi. Videte, quaeso, Lectores optimi, si iustum sit, Apollinē & Æsculapium excludere: Hippocratem autem & sui sequaces ad Medicinam in eorum locum substituere: vulgares anus & rusticos, à quibus iste didicit, doctis præclarisq; viris, obscuros pluris facere: Empiricam deniq; Medicinam, ut veneficā, detractant, cum tamen Apollo & Æsculapius eam sectati sint: imò vulgus, rustici, muli erculæq; de quorum labore methodica Medicina surrepta est, Empirici fuere: nisi fortassis de caponum genere se dicant, patre matrēq; necnon fratribus, suāq; progenie tota nobiliores illi, qui tam acriter in Empiricam invehūt. Famulos suos, quorum opera sufflandis carbonibus artem imitando Chymicam, vbi fuerūt, delicatas manus maculare nolentes, Empiricos ineptē vocant, quos ipsi-

met fecerunt circumlatores. Demum
sunt fingunt Hippocratem rationalis Me-
dicinæ primum fuisse Principem: tan-
quam Apollo & Æsculapius absq; ra-
tione suis experimentis solis innixi
fuissent. Quo quidem absurdius nihil
dici potest, quam experimentum pri-
mum aggredi posse quempiam, nisi
motus aliqua ratione, siue bona, siue
mala, prius non opinetur experimen-
tum hoc illi successurum: aliàs non
tentaret. Nec est, quòd adferant i-
storum aduersarij, nullam certitudi-
nem in experimento primo fore. Sic
etiam in methodo prima nullam ha-
buit, qui stabilivit eam, nisi prius ex-
pertus sit, quod ex ea docere cona-
tus est. Quapropter Empirica prima
sua ratione carere non potest: nec sua,
Methodica. Rationalis quidem per se
potest existere, si nihil operetur: at
istæ non bene persistunt absq; ratione.
Delirant etiam in eo, quòd Aphori-
smos, & alia, quæ docet Hippocrates,
sub rationali Medicina statuunt, dum di-

dicunt, ipsum fuisse rationalis Medicinæ Principem. Nam illa, quæ tractat, docendæ viam cōtinēt per methodos: vt dicti sunt Aphorismi; qui nihil aliud habent, quàm generales docendi canones, & compendia quædam. Quapropter non est, quòd alios se fore Medicos recentes iactent, quàm Methodicos ab Empiricis deriuatos. Quòd sibi solis medendi rationem adscribant, & alios ea priuare conentur, valde præsumptuosum est. Cùm adhuc ignorent, quid sit ratio verè naturalis: quanto magis, quid rationalis Medicinæ? Hanc suam rationem esse dicunt, quòd morbo calido frigidum adhibent medicamentum, & econtrarium humido siccum, & istud illi: verum subtrahunt, quòd, cùm de medicaminum suorum gradibus non vsq̃ adeo certi sint, nisi per aliquod gustu, vel olfactu frigidum satis indicium factū, id cōiectent: de morborum gradibus nihil prorsus in humorum quatuor à se positorū qualitatibus iudicare valent. Suae

rationis igitur vix mediam partem tenent. Quid adhuc se Rationales solos extollunt: alios verò brutales existimant, cum tamen rationis ordinē proportionemq; nullā in morbis habeant? Nunc quid ratio naturalis existat, audiant: &, si potiores habent rationes, adferant in mediū. Ratio naturalis propriè dicitur, diuinæ mentis in rebus naturalibus ordo. Cum igitur talis ordo consistat in tota solaq; natura, non extra eam ad rationis Physicæ cognitionem integrā est necessaria naturæ plena cognitio. Sed recentes qui sunt Medici, naturam vix superficialiter, hoc est, ex solo manifesto, nōrunt: profundam illam, & corporalem naturæ dimensionem, quæ latet in occulto, prætereunt: cum tamen illa sola sit, quæ Medicum rationalem efficiat. Erūt igitur propter huius notitiā, quam habent Chymistici medici, multo magis Rationales, quā sint eorum adversarij. Illos tamen & isti non cessant etiam ad mortem vsq; persequi: quam quòd illis inferre

inferre liberè non possint, suis vniuersi-
 tatibus & collegijs excludunt eos, eij-
 ciunt ac prorsus eneruant. Quid mirū?
 Principū priuilegijs peroptimè se tuen-
 tur, rationibus verò nullis: & tamen so-
 los Rationales esse se Medicos verbis
 animosè contendunt. At si coram ali-
 quo Principe cogerentur argumentis
 naturalibus experimēto probatis con-
 flicari, mox audiretur: Cum Empiricis
 & Chymistis non contendimus: Do-
 ctoratus nostri gradus hoc habet priui-
 legij, vt cum illis, qui laureati non sunt,
 minimè cogamur disputare: quod si e-
 tiam temerè faceremus, vltra quòd no-
 stras effringeremus consuetudines, &
 iuramentum, quod Vniuersitati præsti-
 timus, plurimū diminueremus au-
 thoritati nostræ. Hec & alia multa sunt
 eorum subterfugia. Quid cū istis agen-
 dum erit vobis, o Chymistæ, necnon
 vos Empirici? Scio vobis remedium
 ex communi prouerbio: *Tu quoque fac
 simile, sic ars deluditur arte.* Principum
 & vos priuilegia si habueritis, quib. A-

cademias instituere Chymisticas & Empiricas, vobis liberum sit graduatatos etiam in arte vestra creare doctores: non relinquetur illis subterfugiū, quin vos cogantur ad quascunq; disputationes admittere: nisi fortassis adferant, Gradus vestros esse metallicos & alienos à suis, qui lignei sunt ex vegetabili substantia: fortassis ex xiloebano constructi, minùs duri, quàm vt possint metallis resistere. Sed iocosa modò relinquamus, rem seriò potiùs aggrediamur. Medici recentiores antiquioribus Medicis Chymisticis detractant interim in desperatis morbis, quib. ex suo studio remediū adferre nullo modo possunt, ad Chymistica medicamentà cōfugere, rāquā ad sacrā anchoram, non verentur. Testatur ipse Matthioli in Dioscoridē, Antimonij preparationē docēs, & (quod magis est) huius medicamenti nō modò restitutionem, sed etiā inventionē atq; primā rērationē, Theophrasto Paracelso deberi solifatur ingenuē: quem adhuc, vt venerum

num, detestantur hominem, nō alia de causa, quā quod eorum ab Apolline usque ad extremum facile superârūt omnium ingenia: tum, quia vetustissimā illam ē naturę fontibus erutam docet Medicinam ipsis incognitam. Nova dicunt virum hūc in medium adferre dogmata: quia tantū illis ob ignorantiam nova fore videntur. Si nova sunt: quare igitur tam avidē cupiūt intelligere? cur libros eius, quot quot inveniri possunt, emunt? Quod si non intelligunt artis vocabula Chymistis familiarissima, quare non suo, & non alieno labore fiunt Chymistæ? Præmansum in os absque labore poni sibi cupiunt. Num ita pervenitur ad astra? Si noxia sunt ex metallis tracta medicamenta, quod falsū fictum est: cur erogata pecunia, quot quot sunt ferē Medici recentiores, Chymistas locant, à quibus addiscant ea, quæ noxia fore dicunt? Cur etiam præparatum antimonium hominibus administrant, cum dicant,

K iij vene-

venenum esse præsentissimum, hoc ipso seipſos homicidas libenter fore velle confitentes: Quî potest venenû ignis ferre martyria, quæ sustinere cogitur antimoniû in sui præparatione? Adferant ipsi venenum in tota rerum natura, quod igne leui non evanescat in auras. Quid aliud effingēt, nisi quod naturam & vires igneas induerit corrosiuas: eo suam inanem Philosophiâ atq; Physicam prodentes. Nam oportet omne medicamentum, quod corruptiones absumere debet, igneæ fore substantiæ. Nihil enim consumit, quod ignis in eo contenti facultatibus id nō faciat. Dicent ad hoc, naturalem calorem etiam absumere. Contrarium apparet, naturâque docetur, ex eo, quod semper sibi similem naturam appetit, scilicet ignis ignem, & aer aerem: & sic de cæteris. Et ignis ille, qui de mineralibus, vel alijs corporibus, artificialis ignis elicitur beneficio, similis factus est æthereo, qui corpus humanum fouet, igni, viuificatq;. Sequitur igitur ex
eo,

eo, quod ignē augebit vitalem, de quo
suprà dictum est. Ætherei quidem i-
gnis est officium, omnes corruptiones
per elementarem ignem causatas, ge-
nerationis beneficio consumere: tum,
quod istius edacitate consumitur ex
humido radicali, illius foecunditate
per alimentum, aut medicamentum
restaurare. Adferant, quicquid velint:
authoritatibus naturæ cedere cogen-
tur. Hactenus tamen de minima præ-
paratione dictum est ex antimonio fa-
cta: quid iam contra tincturam eius &
quintam essentiam dicent, cuius bene-
ficio multi curantur Medicorum recē-
tium incurabiles morbi? Quid habent
contra quintam essentiam & tincturas
auri, pretiosorum lapidum, & vnionū,
ac aliorum, quod calumniuntur? qui-
bus omnes morbi, quos desperatos ap-
pellant, nedum curantur: sed etiam,
quod ab aliquibus inscijs Medicis de-
structū est in eorum curis, reparatur?
Breuiter, quid respondebunt nobis af-
firmantibus, & ex luce naturæ demō-

strantibus, vnicum arte nostra Metaphysica fieri posse medicamentum, quo solo quibuscvis & cuiuscvis speciei morbis remedium indifferenter adhibetur certissimum: Non est dubium, quin, vt cætera, negaturi sint: ideo quòd in scholis talia non docentur. Sed nostræ Physices limites excessimus: ad eam nunc redeamus, quæ tam miserè depravata est, & ex recta semita in fraudulētum labyrinthum lapsa. Videmus Physicos recentes in cognoscendis vegetabilium nominibus, graduumq; suorum qualitatibus, ætatem suam terere: tandemq; nihil aliud inde reportare, præter superficialem istorum notitiam, ex vulgaris communisq; notionis iudicio depromptâ potiùs, quàm de naturæ documentis aper tissimis. Et si quilibet ætates tres in eo consumere posset, vix adhuc centesimam herbarum (vt alia dimittam) partem suis nominibus vnico sermone (quas diuersis tamen idiomatibus intitulârunt) valeret appellare. Quid aliud

Hud hoc est, quàm studiosè seipsum in hunc labyrinthum iniicere, præter omnem necessitatem : cùm in septem duntaxat metallis, & tantūdē plus vel minùs medijs mineralibus, in viginti-quinque vegetabilibus, & aliquot paucis animantibus, tota Physica depromi possit: ex profundo, non superficialiter, quæ ad integram Artem medicam est necessaria? Dicamne, quod magis admirari faciat? in vnico totam cōsistere Medicinam. Velint nolint, hoc vera metaphysica potest Hermetis Trismegisti, quæ veram & antiquissimam antiquorum patrum nostrorum docet Medicinam conficere. In hac æquum foret Medicos recentiores breue tempus aliquod, relicto suo labyrintho, collocare. Non multis voluminibus est involuta: sed sola tabella, quæ vix pagellam impleat, absolutissima continetur, & veracissima præ cæteris omnibus scientia. Quam, si cognouerim hosce labores nostros Medicis acceptos fuisse: quandoq; de luce naturæ, nudam in lucem translata

à me,

à me, sine velamine videre licebit: sin
minùs arriſerint, videant ac experian-
tur ipſimet, quid ex ea præſtare fructus
valeant. Interim non ſinam illis pro-
deſſe, quod poſſim: & omnibus, qui-
bus obſtruſa magis, quàm vulgaria,
placent. Bene ſit his, quotquot veri-
tatem diligunt, atque fatentur: illis
enim ſolis veritatem invenire da-
tum eſt,

*Grandia ſunt hominum, ſubito labentia
motu:*

*Irruta virtutis, mœnia ſacra ma-
nent.*

lin
n-
us
o-
ri-
ia,
ri-
lis
la-

ia

A-

I
I
H
I

⓪
L

N
dit
scr